Leto LXXI | Štev. 148 a | V Ljubljani, v soboto, 3. julija 1943-XXI | Spedizione in abbonamento postale Poštnine plačana v gotovini | Prezzo - Cena L 0.80

Naročnina mesečno 18 Lir, za inozemstvo 31.50 Lir • nedeljska izdaja celoletno 34 Lir, za inozemstvo 65 Lir. Ček. rač. Ljubljana 10.650 za naročnino in 10.349 za inserate.
Podružnica: Novo mesto.

SLOVENEC

Abbonamenti: Mese 18 Lire. Estero, mese 31.50 Lire. Edizione domenica, anno 34 Lire. Estero 65 Lire. C. C. P.: Lubiana 10.650 per gli abbonamenti, 10.349 per le inserzioni.
Filiale: Novo mesto.

Izhaja vsak dan zjutraj razen ponedeljka in dneva po prazniku.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana.
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana.
Telefon 4001—4005.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Vojno poročilo št. 1133

Letalski boji nad Sicilijo

7 sovražnih letal sestreljenih

Glavni Stan italijanskih Oboroženih sil objavlja:

Palermo je bil to noč znova bombardiran od nasprotnega letalstva: med številnimi poškodovanimi zgradbami je kraljevska palača; izgube med prebivalstvom še niso ugotovljene.

Protiletalsko topništvo je zbilo 4 letala, ki so padla: eno pri Romagnolu, dve v morje pri istem kraju, eno pa severno od Sierracavalla.

Poročajo tudi o manjših napadih na Catanijo in Cagliari; protiletalsko topništvo je v Cataniji zbilo eno letalo.

V bojih z nemškimi lovci sta pri Malti padla v vodo dva »Spitfira«.

Dadatek k vojnemu poročilu št. 1133:

Po napadu dne 30. junija, omenjenem v včerajšnjem vojnem poročilu, je bilo naknadno naštetih med prebivalstvom v Palermu 74 mrtvih in 286 ranjenih. Žrtve, zadane civilnemu prebivalstvu ob kalabrijski obali v Messinski ožini, povzročene od nasprotnega letalstva v noči na 30. junij znašajo 10 mrtvih in 36 ranjenih.

Nevtralni glas o Italiji:

Hladno gledanje in zaupanje v zmago

Lausanne, 2. julija. AS. »Gazette de Lausanne« prinaša pod naslovom »Moralno ozračje v Italiji« članek, ki ga je listu poslal njegov dopisnik iz Rima, Gentizon. Najprej poudarja, da Italija preživlja danes eno največjih preskušenj v svoji zgodovini, potem pa piše med drugim, da je treba zlasti poudariti, da navzlic kočljivim časom in silovitosti bombardiranja vlada v Italij ina splošno mir in da so Italijani sprejeli ta položaj brez kakšnega vznemirjenja in razburjenosti.

Notranje razpoloženje italijanskega ljudstva, za katero je značilno, da z možato odločnostjo premaguje vse težave, proti katerim se je moralo boriti v stoletjih, igra odločilno vlogo pri sedanjem dogajanju. Od konca rimskega cesarstva so se brez presledka odigravale na Apeninskem polotoku razne nesreče, tako da se Italija ni navadila boriti se samo proti naravni mtežkočam, temveč tudi proti težavam, ki jih pripravlja človek. In ta navada je dala italijanskemu ljudstvu ob raznih prilikah preprosto, prirojeno in spontano odpornost. To se je pokazalo že v dobi sankcij, danes pa je preskušnja še desetkrat hujša, a se zato duh naroda ni prav nič oslabil.

S tem pa nočemo reči, da tu ali tam med ljudstvom ni kakšne zbeganosti ali neusmerjenosti, pač pa je treba iz tega sklepati, da je ob sedanjih okoliščinah neumno misliti na kako protifašistično gibanje. Vsaka politična sprememba je izključena. Fašizem je in bo ostal podlaga vsemu. V trenutku, ko preti nevarnost od zunaj, noben politični tok, pa naj bo kakršen koli, ne misli niti omajati vladavine, ki je postala ogrodje države.

V jedru — nadaljuje člankar — je v Italiji videti hladnokrvno razumevanje položaja, zlasti pa nekakc nagonsko zaupanje v usodo države, zaupanje naroda, ki je bil v najhujših trenutkih vedno kos preskušnjam in ki ne izgubi iz oči dejstva, da se vsak vihar slednjič poleže. V tem je moč neobčutljivosti, lahkotnega dojemanja in življenja, ki izhajajo iz duševne in telesne narave Italije in ob katerih je brezplodna vsaka sovražnikova propaganda in izključen kakršen koli preplah.

Kakšni so razlogi za zaupanje, ki drži Italijo pokoncu? Zlasti — nadaljuje dopisnik — prevladuje prepričanje, da če se je Italija mogla upirati tri leta vojne ob okoliščinah, ki jih vsi poznajo, se bo mogla upirati še dlje. Njena voiska je še zmeraj močna in trdna, njena morala nedotaknjena. Potem pa je tudi globoko občutje, da Italija ni v dobi propadanja. Njene sile so žive in nedotaknjene in te sile ji omogočajo premagati kakršno koli stisko in ohraniti zgodovinsko poveznanost. Telesno zdravje naroda je čudovito. Navzlic vojni se število rojstev res ni zmanjšalo. Rodovitnost plemena je eden činilcev, ki Italiji pomagajo pri njenem odporu. Zaradi obilice ljudi narodovo življenje na nobenem odseku ne trpi. Ne bi bilo mogoče razumeti sedanjega duševnega razpoloženja v Italiji, če ne bi upoštevali gibanja prebivalstva.

Vladar obiskal Livorno

Livorno, 2. julija. AS. Včeraj dopoldne je v Livorno dopotoval Vel. Kralj in Cesar, ki so ga sprejeli zastopniki vseh oblasti. V spremstvu teh in prefekta je vladar obiskal prizadete kraje ter se zanimal o nujnih potrebah in o delu za obnovitev raznih panog javnega poslovanja, o čemur mu je poročal pokrajinski načelnik. Po ogledu je Vel. Kraj in Cesar Livorno zapustil.

Nezlomljiva volja italijanskega ljudstva

Berlin, 2. julija. AS. Nekateri listi objavljajo s posebnim poudarkom široke izvlečke iz člankov, objavljenih te dni v glavnih italijanskih listih o volji italijanskega ljudstva do odpora ter o njegovem zaupanju v zmago. Nemški tisk očkriva nezlomljivega duha italijanskega naroda, ki je odločen boriti se do skrajnosti za svojo svobodo in svojo veličino, za dve vrlini, katerih mu ne more iztrgati noben sovražnik. Glavne točke teh člankov so bile objavljene v mastnem tisku, kakor tudi ona, ki se nanašajo na velike težave, ki čakajo sovražnika, kadar bo skušal izvesti svoj načrt za napad na Evropo.

Nov italijanski poslanik v Sofiji

Sofija, 2. julija. AS. Včeraj je prispel v Sofijo novi italijanski poslanik Mameli in je prevzel svoje posle.

Vsi sovražni sunki odbiti

Nekaj krajevnih sunkov na kubanjskem mostišču in pri Dorogobušu je bilo odbitih — Uspešno čiščenje zaledja

Hitlerjev glavni stan, 2. julija. Nemško vrhovno poveljstvo objavlja:

Ob kubanjskem predmostju so se sovražni sunki zrušili v obrambnem ognju. Več krajevnih napadov pri Dorogobušu je bilo zavrnjenih, Sovjeti pa z izgubo več 100 mrtvih in ujetih vrženi na izhodiščne postojanke.

V zaledju srednjega odseka so oddelki orožja SS in policije ojačeni z edinicami in oddelki letalstva uspešno zaključili veliko očiščevalno akcijo. Razdejanih je bilo 350 bunkerjev in vzetih 194 utrjenih taborišč za tolpe. Banditi so izgubili mnogo ljudi in velike množine orožja in materiala.

Pri napadu številnih angleških lovcev in bombnikov na nemški konvoj so pred holandsko obalo zaščitene pomorske enote in protiletalsko topništvo s prevoznih ladij sestrelili 7 sovražnih letal. Ena naša ladja je bila poškodovana zaradi bombnega zadetka.

Nad obalnim področjem zasedenega zapadnega ozemlja so nemški lovci včeraj sestrelili 4 nadaljna sovražna letala.

Nove podrobnosti o poškodbah kölnske stolnice

Berlin, 2. julija. AS. Izvedele so se nove podrobnosti o škodi, katero je naredilo angleško letalstvo na kölnski stolnici ter na drugih cerkvenih zgradbah v okolici. Tako je bila popolnoma uničena cerkev minoritov, kjer hranijo ostanke blaženega Kolpinga. Neka velika bomba je nadalje dobesedno pomedla muzej »Walraf Richartz« in zdrobila kapelo, katera se drži tega muzeja. Vsi mozaiki iz rimske dobe, nahajajoči se v tem muzeju, so bili popolnoma uničeni. V zvezi z bogoskrunskim napadom na stolnico v Kölnu se je izvedelo, da je okrog cerkve padlo kakih 20 razdiralnih bomb. Ena bomba je zadela severno ladjo stolnice in zračni pritisk je bil tako močan, da se je svetišče streslo do temeljev, kakor da bi bil potres. Poškodbe so tako hude, da v cerkvi verjetno ne bodo mogli več opravljati bogoslužnih opravil. Ni izključeno, da bodo sveta opravila na prostem. Tudi slovite orgle v kölnski stolnici so bile uničene. Na srečo je bila rešena čudežna reliklvija Črne Madone, katero so patri hitro rešili. Med žrtvami je sloviti voditelj pevskega zbora v kölnski stolnici dr. Mölders, znan v vsem glasbenem svetu.

Berlin, 2. julija. Prve fotografije poškodb v kölnski stolnici, ki so jih dobili berlinski listi, kažejo, da so notranje ladje v stolnici večinoma uničene. Angleži se zaradi tega napada skušajo opravičevati, češ da pri 117 prejšnjih bombardiranjih Kölna stolnica nikdar ni bila poškodovana, zdaj pa je pilotom megla preprečevala razgled. In ravno to je — kakor upravičeno pripominjajo nemški dnevniki — največji dokaz angleške krivde, kajti Angleži mečejo svoje bombe vedno na slepo, ne da bi delali razliko med industrijskimi in vojaškimi cilji ter med stanovanjskimi poslopji. »Völkischer Beobachter« pripominja, da znaša število uničenih ter poškodovanih nemških cerkva skupno nad 600, torej skoraj toliko, kolikor cerkva je sploh v celi Angliji.

Polom Churchillove propagande proti Italiji

Rim, 2. julija. Angleška propaganda je v zvezdah. Nov divjaški napad na obljudene dele mesta Livorno popisuje ta propaganda kot važen korak naprej pri »upepeljevanju« in »mehčanju« italijanskih obrambnih naprav, kajti Churchill še vedno pričakuje zlom Italije in njeno »brezpogojno predajo«.

Toda, če propaganda mnogo blebeta, so vojaški kritiki postali previdnejši. Tako vojaški kritik Little Hard v »Daily Mailu« ponavlja, da Italija ne bo klonila drugače kakor pod težo večjih in močnejših sil. Fuller pa v listu »News Cronicle« ponavlja besede Churchillovega zadnjega govora v spodnji zbornici, ki pravijo, da bo treba nastopati s silo, če živčna vojna ne bo mogla zlomiti Italije.

Verjetno je torej, da so že padle Churchillove utvare o možnosti zavzeti Italijo s terorističnimi napadi na njena mesta. Če se ti napadi še nadaljujejo, je to zgolj posledica spoznanja, da je treba dati angleški javnosti od časa do časa nekaj hrane, ker se na njej že poznajo sledovi živčne vojne, s katero je hotel Churchill pestiti Italijane.

Če bereš novejše angleške dnevnike, dobiš vtis, da je angleška javnost zaskrbljena. V Angliji vsi čutijo, da žive v predvečeru važnih dogodkov, ki utegnejo odločiti o usodi vojne. Vsi pa tudi mislijo, da je Italija leta 1943 mnogo drugačna kakor pa je govoril o njej Churchill novembra 1939, ko je dejal, da je Italija nepomembna sila, ki bo imela v velikem evropskem konfliktu le »pomen komarjevega pika, ki lahko draži kožo, pa nič več«.

Tudi najbolj trmast Anglež spoznava, da Churchill ni mogel odtrgati italijanskega ljudstva od njegovega Duceja, pač pa je okrepil narodno enotnost, tako da Angleži ne morejo računati na tiste zloglasne »prijateljske roke«, ki jih je Churchill pričakoval pri izkrcanju v Italiji in tisti »zreli sad«, ki naj bi se zrušil ob prvem sunku — to naj bi bila Sicilija — je zelo trd grižljaj. (»Le Ultime Notizie«)

De Valera zopet izvoljen

Dublin, 2. julija. AS. De Valera je bil zopet izvoljen za irskega ministrskega predsednika s 67 proti 37 glasovi.

Švedske pomorske izgube v sedanji vojni

Stockholm, 2. jul. AS. Uradni podatki kažejo, da je Švedska v prvi polovici letošnjega leta zaradi vojne izgubila vsega 23 ladij s skupno 69.000 tonami ter 156 mož posadk. S tem so švedske izgube od začetka vojne do danes poskočile na več kakor pol milijona ton ladjevja, število mornarjev, ki so izgubili življenje, pa znaša 1174.

Velika japonska pomorska zmaga

Japonci so izkrcali še več vojaštva na Novi Gvineji

Tokio, 2. julija. **Poročilo japonskega glavnega stana pravi, da so japonske letalske sile 1. julija nadaljevale svoje napade na sovražne sile na otoku Rendova. Potopile so eno križarko, štiri velike rušilce, en majhni rušilec, poškodovale pa eno križarko in eno transportno ladjo. 79 sovražnih letal je bilo sestreljenih. 31 japonskih strojev se ni vrnilo.** (Stefanian.)

Tokio, 2. julija. AS. Poročajo o novih ameriških napadih na Salomonske otoke, ki so jih zasedli Japonci. 27. junija zjutraj je kakih 50 sovražnil letal napadlo Colambangro. 8 letal so Japonci sestrelili. Naslednji dan je kakih 70 sovražnih letal napadlo otok Isabella, 3 letala so bila sestreljena.

Šanghaj, 2. julija. Poročajo o velikem zbiranju japonske mornarice ob severnih obalah Nove Gvineje. Te dni je tamkaj prišlo do nastopov japonske mornarice in do bojev med japonskim in nasprotnim letalstvom. Po poročilih iz zavezniškega vira so Japonci s prevoznimi ladjami, zaščitenimi od vojnih ladij, izkrcali nove sile v pristanišču Lae, čeprav je sovražnik skušal z letalskimi napadi preprečevati gibanje ladij in čet. Izvedelo se je tudi, da Japonci na Novi Gvineji napadajo avstralske postojanke okoli Muta. Avstralci imajo le lažje orožje ter nudijo slab odpor. (»Le Ultime Notizie«.)

Tokio, 2. jul. AS. Japonski glavni stan poroča, da japonska mornarica in letalstvo v tesnem medsebojnem sodelovanju še vedno nadaljujeta na področju Salomonskih otokov z napadi na nasprotnikove oddelke, ki se jim je 30. junija posrečilo izkrcati se na otoku Rendova v salomonski otoški skupini. Poročilo pravi takole: »V prvih jutranjih urah dne 30. junija so se sovražnikovi oddelki izkrcali na otoku Rendova v skupini Salomonskih otokov. Naša ogledniška letala so zasledila v bližini otoka Rendova močno premikanje sovražnikovih sil, ki so jih sestavljale križarke in prevozne ladje, nato pa so letala 11. japonske pomorske skupine večkrat napadla te sile ter potopile 6 prevoznih ladij, tri križarke, en rušilec, sestrelile pa 31 letal. Tretja pomorska je s polnim uspehom nadaljevala napadalne nastope v tesnem sodelovanju z drugimi japonskimi silami.

Amerikanci odslovili De Gaulla

Tanger, 2. julija. AS. Po semkaj prispelih poročilih je De Gaulle dobil končno odslovitev od Amerikancev, ki so sporočili, da Združene države v francoski Severni Afriki ne bodo več dopuščale njegovega posrednega ali neposrednega vpliva v političnih in vojaških zadevah. S tem so dali razumeti tudi angleškim zaveznikom, da bodo zavrnili vsako posredovanje v prid De Gaullu. Eisenhower pa je že jasno izjavil francoskemu osvobodilnemu odboru, da mora ostati Giraud edini poveljnik francoskih sil, združenih z Angloamerikanci in da ne bodo dopustili nikakega De Gaullovega poskusa, vplivati proti temu sklepu in proti sedanjemu stanju francoskih oboroženih sil. Eisenhower je te sklepe osebno sporočil De Gaullu. Washingtonski vladi so že dovolj spori med De Gaullom in Giraudom in angleške homatije, ker bi Anglija za vsako ceno vzdržala svojega zaščitenca, ki bi mu London rad izročil nadzorstvo nad francoskimi vojaškimi silami. In dočim Angleži niso mogli rešiti spora, je Amerika z enim mahom uveljavila svojo voljo. Seveda jeza degaullovcev ni odpravljena in bati se je sporov med pristaši obeh generalov. Sliši se tudi glas, da bo washingtonska odločitev povzročila nezadovoljstvo v Moskvi. Potrjuje se, da je degaullovski odbor v Londonu pred kratkim sklenil tajno pogodbo s sovjetsko vlado, ki je med drugim dala na razpolago 100.000 frankov za propagando v prid De Gaullu.

133 cerkva porušenih v Nemčiji

Berlin, 2. julija. Neko poročilo nemške uradne poročevalske agencije odklanja nasprotno propagando, ki bi rada prikazala zadnji napad na Köln kot napad na industrijske cilje v predmestjih in okolici Kölna. Temu nasproti stoji nespremenljiva resničnost dejstev, ki točno kaže teroristična dejanja angleških pilotov nad nemškim ozemljem, to je nešteto umetniških spomenikov uničenih ali poškodovanih, 133 cerkev uničenih in 494 težko poškodovanih, javne zgradbe, kmetske hiše načrtno bombardirane, žene in otroci barbarsko pobiti. (»Le Ultime Notizie«.)

Knox o dolgi vojni

Lizbona, 2. julija. AS. Ameriški mornariški minister Knox je govoril visokim častnikom kopenske vojske in mornarice ter dejal, da se morajo Združene države in njihovi zavezniki pripraviti na dolgo in trdo vojno, ki lahko traja še tri ali štiri leta.

Ramirez sprejel diplomate

Buenos Aires, 2. julija. AS. General Ramirez je v beli dvorani vladne palače sprejel vsa diplomatska zastopstva, akreditirana v Buenos Airesu. Navzoči so bili podpredsednik vlade admiral Cueiro, ministri in nadškof v Buenos Airesu kardinal Copello.

Nov voditelj »Branika«

Sofija, 2. julija. AS. S kraljevskim ukazom je bil ravnatelj šole za telesno vzgojo prof. Jurij Karaivanov imenovan za voditelja mladinske bolgarske organizacije »Branik« namesto dr. Klckova. Karaivanov je študiral telesno vzgojo in pedagogiko v Nemčiji. Iz službenih razlogov je odpotoval na Madžarsko, nato pa bi takoj po povratku prevzel novo mesto.

Najhujše šele pride

Buenos Aires, 2. julija. AS. Najtrši del te vojne bo šele prišel, je izjavil voditelj ameriškega vojaškega poročevalskega urada Elmer Dawis. In dodal je: Naše izgube bodo še hujše.

Nihanje v bitki za Atlantik

Anglosasi so izboljšali obrambna sredstva, nemški tehniki pa pripravljajo novo orožje in novo taktiko

Berlin, 2. julija. Nemški tednik »Das Reich« objavlja zanimive pripombe nekega nemškega mornariškega častnika o podmorniški vojni. Člankar pravi, da so sprva varovale sovražne ladje izključno manjše vojne ladje. V drugem obdobju pa so začela nastopati proti podmornicam tudi letala skupno z rušilci. Ta sistem je bil mnogo boljši. Sovražnik je skušal nadzirati z letalstvom ves severni Atlantik od Nove zemlje do Grönlandije, Islandije in Irske. Poskus je le delno uspel. Okoli 600 milj je tvorilo še vedno takozvani mrtev kot v Atlantiku, ki ga niso mogli nadzirati niti z največjimi štirimotorniki. Zato so opustili za nekaj časa gradnjo tovornih ladij ter začeli izdelovati pomožne letalonosilke, ki naj bi služile izključno za zaščito konvojev. Ta poskus se je obnesel. Pomožne letalonosilke se nahajajo navadno v močnem spremstvu sredi konvoja, okoli vsakega konvoja pa je prvi obrambni pas rušilcev, drugi obrambni pas pa tvorijo ravno tako rušilci, ki so sicer oddaljenejši, vendar tako, da jih vsaka ladja lahko vidi. Izven zunanjega obrambnega pasu pa stalno krožijo letala. Če letalo opazi podmornico, jo takoj napade in opozori rušilce. Podmornica se mora potopiti pod vodo, konvoj pa je obveščen o nevarnosti in navadno spremeni smer. Ta obramba pa se navadno ne obnese, kadar podmornice ntpadajo v veliki množini. Del podmornic se navadno vedno prebije skozi zunanji obroč rušilcev in začne se srdita borba, v kateri ima prednost nasprotnik.

Da bi sovražnik še povečal letalsko ogledniško službo na morju, je, vedoč, da so štirimotorniki prehitri in zato težko opazujejo morje, začel graditi počasnejša letala. Poleg tega gradi tudi helikoptre, ki se lahko dvignejo iz majhne površine in lahko dalje časa mirno stoje na določenem mestu v zraku. Toda s tem še Anglosasi niso dosegli zmage. V vojni se proti vsaki iznajdbi pojavi vedno trotiiznajdba. Nemški tehniki in poveljniki preučujejo novo taktiko in novo orožje za bitko za Atlantik in ni nobenega dvoma, da bo Nemčija prej ali slej zopet dosegla premoč na najdelikatnejšem odseku sedanjega velikanskega kontfilkta.

O pestri narodopisni zbirki v muzeju

Zanimivost za obrtnike in za prijatelje ljudske umetnosti

Zadnjič sem že opisal muzejsko gradivo iz življenja barjanskih koliščarjev, za danes pa sem zaprosil dr. Jos. Mala, da mi je razkazal del narodopisne-obrtniške zbirke.

Krenila sva po lepem stopnišču proti prvemu nadstropju. Tu me je opozoril g. ravnatelj najprej na kipe, ki so razstavljeni vzdolž ograje stopnišča. Gre za dobro rezbarsko delo neke štajerske delavnice iz 1. polovice 18. stoletja (iz gradu Novo Celje). Slike na stropu so delo Jurija Subica, restavriral pa jih je v okviru zadnjih obnovitvenih del Matej Sternen. Na hodniku prvega nadstropja je na desni cerkveni muzej (zbirka Društva za krščansko umetnost), na levi pa je narodopisno obrtna zbirka. Gre za gradivo, ki ga je zbral nekdanji profesor Obrtne šole Grebenc in prodal bivši dravski banovini za 100.000 dinarjev.

Predmeti, ki so tu razstavljeni, so bili izdelani v raznih delavnicah, večinoma na področju bivše Kranjske. Vodstvo muzeja jih je na novo preuredilo in tako izpopolnjuje ta zbirka naš etnografski muzej z obrtnega stališča. Tu je nešteto starih predmetov, ki jih še delno uporabljajo na kmetih, večinoma pa so jih že izpodrinili moderni izdelki. Če bi pripeljal semkaj dandanašnjega dijaka, ki je živel samo v mestu, bi za velik del predmetov niti ne vedel, kako se imenujejo in čemu so nekdaj služili. In vendar gre za orodje in za priprave, ki so še pred desetletji spadali k vsaki domačiji!

Duh tople domačnosti veje iz lesenih ali kovanih predmetov, ki so jih kdo ve kako dolgo uporabljali na neznanem kmečkem domu, preden so dobili svoje častitljivo mesto v Narodnem muzeju. Tu je n. pr. kovano stojalo za trske, s katerimi so svetili v kuhinjah, tam je veriga za viseče kotliče, zraven pihalnik za ogenj, ki ga je uporabljala gospodinja, nekje v bližini pa muhalnik. Gospodar ga je držal pri mizi z levico in odganjal muhe, medtem ko je z desnico zajemal iz sklede. Ne smemo prezreti starih sklednikov in žličnikov, ki so služili za spravljanje kuhinjske posode in pribora. Videti je dalje nekaj pristnih lesenih žlic, pa nožev in dvodelnih vilic, ki so ji izdelovali v bližini fužinarskih okrajev (v Železnikih, Kropi, Bohinju).

Naj navedem samo vrsto predmetov, ki so razstavljeni v omarah levega hodnika I. nadstropja: čelešniki, svečniki, svetilke, tehtnice, grebenice (ki so jih nosili pastirski psi), preprosti likalniki, ogrevalniki, čedre, belokranjske čutarice, firkelni, majolike in brškone vse, kar so izdelovali ljudje za domačo uporabo. Tu so tudi vzorci pečnic z verskimi ali drugimi motivi, kot redkost pa oblič za trske, vozna svetilka s platneno oblogo, lepa tvorila (modeli) za stiskanje surovega masla in podobno. Razume se, da ne manjka tudi kresil, ki so nekdaj služila namesto vžigalic, pinje za surovo maslo, ribniških lončenih izdelkov, pletenega posodja in še marsikaterih izdelkov, ki jih v meščanskem življenju niti ne poznamo več.

Posebno pozornost zaslužijo preslice za prejo. V omarici v kotu je več prav okusno rezljanih vzorcev. Po stari navadi so jih izdelovali fantje ter jih poklanjali svojim izvoljenkam v dar. Ko mi je dr. Mal pokazal »štimencoc«, nekakšno preluknjano lončeno posodo, sem ga moral vprašati, kaj je to in čemu naj bi služila. Povedal mi je, da so jo dobili v stropu cerkve v Pleterjih, kjer je bila vzidana zaradi boljše akustike.

Omembe vredna je dalje velika zbirka starih gumbov in sponk, ki so jih uporabljali pri narodnih nošah, kožuhih in perilu. Tu je razstavljenih tudi nekaj moških pasov in kovanih sklepanic, katere nosijo ženske k narodnim nošam. V kotu severnega hodnika je gradivo, ki bo zanimalo živinorejce in konjarje. Prvič sem videl klešče, s katerimi vlačijo prešiče, zanimale pa so me tudi posebne škarje za striženje volne, pa tudi lepi primeri starih bičevnikov, pastirskih zvoncev, komatov, jarmov, uzd, stremen, pa tesarskega in drugega orodja, ki je razstavljeno zraven.

Potem sva si ogledovala z ravnateljem Malom še slike na steklu. Takšne slike, izdelane v živih barvah, so bile nekoč pri nas zelo udomačene. Povedal mi je, da ne gre pri tem načinu slikanja za tehniko, ki bi bila izrazito naša, pač pa so bile v navadi slike na steklu pri alpskih narodih sploh. Pri nas so jih izdelovali v Poljanski dolini. So pa s stališča ljudske umetnosti zanimive, kar velja tudi za okenske mreže, med katerimi je nekaj lepih starinskih vzorcev. Okenske mreže, kjučavnice, okovi in držaji pri skrinjah in slično kovano gradivo nas prepriča, da je imel tudi navaden kovač marsikdaj mnogo dekorativnega smisla.

Na nasprotni strani glavne Grebenčeve zbirke je nekaj vitrin z umetnimi ročnimi deli, kakor avbami in pečami. Ob tej priložnosti sem zvedel, da je peča naše prastaro žensko pokrivalo, ki ga omenjajo pisci že v 14. stoletju. Poročilo o ustoličenju oglejskega patriarha namreč pravi, da so se udeležile slovesnosti tudi ženske s pečami na glavi. Navada nošnje peče izvira verjetno še iz prastarih časov, ko je veljala Petka za zaščitnico zakonskega stanu. Peča je spadala k poročnemu obredu. Ko je fant pokril dekle s pečo (z ruto), jo je proglasil za svojo zakonsko ženo in odslej je spadala pod varstvo Petke.

Sredi zanimivega ogledovanja in pripovedovanja naju je prekinila gospodična, ki je sporočila g. ravnatelju, da ima prijavljeno stranko. Na kratko sva si še ogledala numizmatično zbirko in keramične izdelke ter se dogovorila za nov ogled. Mimogrede omenjam, da je Narodni muzej odprt vsak dan od 8 do 12 in od 14 do 17, ob nedeljah pa od 10—12. Vsakomur, ki bi si želel ogledati posamezne razstave podrobneje, priporočam, da si nabavi »Vodnik po zbirkah Narodnega muzeja«, v katerem bo našel poučne članke Jos. Mala, R. Ložarja, Fr. Steleta in dr. Ilustrirana knjiga obsega 183 strani in se dobi pri blagajni odnosno pri hišniku Narodnega muzeja po ceni 10 lir.

KINO MATICA
Predstave: ob delavnikih ob
16, 18·30, 20·30
ob nedeljah in praznikih ob
10·30, 14·30, 16·30, 18·30, 20·30

Gospodarstvo

Računski zaključki italijanskih družb. Ansaldo, Genova, bo izplačeval za 1942-1943 6·5% dividende, dočim je lansko leto plačal 6, predlanskim pa 5%. — Železnice Sever — Milan izkazujejo za lansko leto 6.09 (5.94) milij. lir čistega dobička, dividenda znaša spet 7% na osnovne in 4% na prednostne delnice. — Danubia, družba za podonavsko plovbo, izkazuje za lansko leto pri glavnici 10 milij. lir povečanje čistega dobička od 491.000 na 847.000. Sedež družbe je v Rimu.

Revizija cen v pogodbah italijanske industrije z državo. Nedavno se je začela revizija cen v pogodbah, ki jih imajo posamezna industrijska podjetja z državo za razne dobave. Kontrolirajo se vse pogodbe, ki so bile po 1. januarju 1939 sklenjene z industrijo, v kolikor presega pogodbena vrednost 3 milij. lir. Dosedanja revizija je dala ugoden rezultat, pri približno 1 milijardi lir naročil je državna blagajna zaslužila okoli 200 milij. lir in računajo, da bo v celoti znašal prihranek okoli 2 milijardi lir.

Iz hrvatske petrolejske industrije. Paklina, d. d. za petrolejsko industrijo v Zagrebu, izkazuje pri glavnici 5 in bilančni vsoti 7.88 milij. kun čistega dobička 182.435 kun.

Hrvatske družbe. Hrvatski štamparski zavod v Zagrebu izkazuje pri glavnici 400.000 kun čistega dobička 317.619 kun. — Mednarodna banka, glavnica 10, rezerve 5 milij. kun, čisti dobiček 6.389 kun, prenos iz leta 1941 7.583 kun, bilančna vsota 18.56 milij. kun. — Mirna, premogovnik, Zagreb, izguba za leto 1942 1.65 (1941 0.44) milijonov kun. Zaradi tega se predlaga zvišanje sedanje glavnice, ki znaša 1.25 milij. kun. — Obnova, Zagreb, glavnica 30 milij. kun, čisti dobiček 3.97 milij. kun.

Nemško-bolgarska pogajanja o razdelitvi bivših jugoslovanskih dolgov. Te dni so se začela v Sofiji nemško-bolgarska pogajanja v zvezi z nekaterimi vprašanji, izvirajočimi iz likvidacije bivših jugoslovanskih državnih dolgov na osnovi sporazuma z dne 22. julija 1942 v Berlinu sklenjenega. Predvsem gre za likvidacijo bivše Narodne banke. Ta likvidacija se je že začela v Beogradu pod nadzorstvom italijanskega in nemškega odposlanca. Nadalje bodo razpravljali tudi o vprašanju likvidacije bivših državnih denarnih zavodov.

Zamena dela obtoka bankovcev v Bolgariji. Bolgarska narodna banka sporoča, da bodo do 20. septembra letos potegnjeni iz prometa bankovci po 1000 in 5000 levov, istočasno pa bodo izdani novi bankovci po 500 levov. Stari bankovci po 1000 in 5000 levov bodo zamenjani v nove bankovce po 500 levov samo do zneska 60%, ostalih 40% pa bo treba podpisati v blagajniške bone.

Beograjski Bankverein izkazuje za lansko leto pri glavnici 100 milij. din povečanje bilančne vsote od 972.7 na 1674.2 milij. din. Čisti dobiček znaša s prenosom vred 5.11 (5.11) milij. din in se porabi za povečanje rezerv, za dotacijo pokojninskemu skladu nameščencev in za prenos na novi račun.

Avtarkija posameznih evropskih držav. Po podatkih departmana za kmetijstvo Zedinjenih držav je znašala stopnja avtarkije v posameznih državah na osnovi podatkov o proizvodnji v letih 1936, 1937 in 1938: v Italiji 94, Nemčija 83, Švedska 91, Francija 85, Holandija 67, Švica 62, Belgija 51 in Norveška 43%. Le Danska je porabila 103% svoje potrebe.

Nova posojila vsepovsod. Švedska je izdala novo notranje posojilo v skupnem znesku 530 milij. kron po 3,5 na 10 let in po 3% na 16 let. — Španska banka je začela z izdajo novih blagajniških bonov, ki jih bo izdanih za 1.3 milijarde pe[illegible]t.

Prodaja mesa na odrezek »109«

Pokrajinski prehranjevalni zavod sporoča, da bodo v soboto, 3. julija, potrošniki lahko dobili pri svojih običajnih mesarjih proti odvzemu odrezka »109« julijskih živilskih nakaznic, izdanih od Mestnega poglavarstva v Ljubljani: 100 gr govejega mesa.

Zavodi, ki prejemajo racionirana živila na posebna nakazila, morajo mesarjem predložiti potrdilo Mestnega preskrbovalnega urada.

Delitev mesa se bo pričela ob 7 zjutraj.

Vremenska napoved. 3. julija (sobota:)

spremenljivo, včasih dež, krajevne plohe z nevihtami.

4. julija (nedelja:) nestalno, še nekaj dežja, velik del dneva jasno.

Novosti Vseučiliške knjižnice

Alfieri V. E.: Gli atomisti. Frammenti e testimonianze, Bari 1936. (69677)
Arangio-Ruiz, V.: Storia del diritto romano. Napoli 1940. (69556)
Banašević N.: Jean Bastier de La Pérme (1529.54). Paris 1923. (69664)
Barone N.: Paleografica latina. Diplomatica e nozioni di scienze ausiliarie. Bari 1923. (I, III 67696)
Brizio A. M.: Catalogo delle cose d'arte e di antichità d'Italia. Vercelli. Roma 1935. (II 69309)
Caccia F.: La medicina di tempi di Augusto. Roma 1938. (II 69339—14)
Cassi G.: Il mare adriatico. Sua funzione attraverso i tempi. Milano 1915. (69708)
Catalano M.: Vita di L. Ariosto. Genève 1930. (II 69554)
Cesari C.: L'impero coloniale francese. Roma 1941. (69666)
Colombis A.: Elementi veglioti nell'isola di Cherso — Ossero, Firenze 1937. (II 69271)
Conferenze orazione, tenute in commemorazione del bimillendrio oraziano. Milano (II 64489—IV/22)
Croce B.: Giovanni Pascoli. Bari 1931. (69699—98)
Del Sabelli L.: Storia di Abissinia. Roma 1936—38. (69639)
De Stefano A.: Riformatori ed eretici del medioevo. Palermo 1938. (69676)
De Ruggiero G.: La filosofia greca. Bari 1930. (69699—89)
Donadoni E.: Torquato Tasso. Firenze 1936. (69703)
Festa N.: Inframmenti degli stoici antichi. Bari 1932-35. (69683)
Figurelli F.: Il dolce stil novo. Napoli 1939. (69687)
Funaioli G.: Esegesi virgiliana antica. Prolegomeni alla edizione del commento di Giunio Filargirio e Tito Gallo. Milano 1930. (II 64489—IV/9)
Gavrilović M. R.: Privreda Južne Srbije. Skoplje 1933. (II 69492)
Gentile F.: Pascal. Bari 1927. (69699—142)
Giacchi O.: Formazione e sviluppo della dottrina della interpretazione autentica in diritto canonico. Milano 1935. (II 64489—II/44)
Gioberti V.: Epistolario. Firenze 1927-37. (69673)
Gutachten über die Regierungsvorlage betreffend die Sozialversicherung. Wien 1909. (II 69464)
Labriola A.: Socrate. Bari 1934. (69699—32)
Longhena M.: Il conte L. F. Marsili, un uomo d'arme e di scienza. Milano 1930. (69686)
Macchioro V.: Zagreus. Studi intorno all'orfismo. Firenze 1930. (69703—38)
Mosso A.: L'educazione fisica della gioventù. Milano 1911. (69715)
Nofri L.: Libri e biblioteche. Torino 1941. (69706)
Padovani U. A.: Vincenzo Gioberti, ca il cattolicesimo. Milano 1927. (II 64489—VII/4)
Pellegrino M.: La poesia di S. Gregorio Nazianzeno. Milano 1932. (II 64489—IV/13)
Pighi G. B.: Studia Ammianea. Milano 1935. (II 64489—IV/18)
Quadri G.: Il pensiero filosofico di S. Agostino. Firenze 1934. (69707)
Raccolta di scritti in onore di Giacomo Lumbroso. Milano (II 69552)
Res gestae Divi Augusti. Testo, traduzione e commento a cura di E. Malcovati. Roma 1928. (69705)
Rossi V.: Storia della letteratura italiana. Milano 1940-41. (69695)
Ruffini Fr. La vita religiosa di Alessandro Manzoni. Bari 1931. (69699—198)
Russo L.: Problemi di metodo critico. Bari 1929. (69699—176)
Saloni A.: G. F. Harbart. Firenze 1937. (69712)
Santangelo A.: Catalogo delle cose d'arte e di antichità d'Italia. Cividale. Roma 1936. (II 69310)
Schuster A. I.: Sant'Ambrogio, vescovo di Milano. Milano 1940. (69718)
Scritti in onore di Alfredo Trombetti. Milano 1938. (II 69542)
Serrenta M.: Endecasillabi crescenti nella poesia italiana delle origini e nel canzoniere del Petrarca. Milano 1938. (II 64489—IV/29)
Solari A.: Vita pubblica e privata degli Etruschi. Firenze 1931. (II 69297)
Spaventa B.: La filosofia italiana nelle sue relazioni con la filosofia europea. Bari 1926. (69699—30)
Filgner A.: Studi di poetica. Roma 1934. (69679)
Timperi L.: Il libro dell'automobile moderna. Milano 1927. (69647)
Valli F. & A. Foschini: Il volo in Italia. Roma 1939. (II 69290)
Vasmer M.: Die Slaven in Griechenland. Berlin 1941. (II 69293)
Zamboni G.: La gnoseologia dell'atto come fondamento della filosofia dell'essere. Milano 1922. (II 64489—I/1, III)

Andrej Anton: 13

Kako postanem javen delavec

»Boljše« je sovražnik »dobrega«

Hvalimo one, ki ohranijo vedno isto prepričanje, manj pohvalno pa se izražamo o tistih, ki menjavajo svoje nazore.

Mislimo pa, da je zaradi točnosti in pravičnosti treba tudi v tem pogledu pravilno razlikovati. To, da človek pride v nasprotja s svojimi nazori ni vedno znamenje slabotnega in lažnivega značaja, kakor tudi ni še samo na sebi krepost in služba resnici, vztrajati vse življenje pri istih nazorih. Še v čast in hvalo more biti človeku, če zaradi večjega in jasnejšega spoznanja resnice spremeni in zavrže svoje prejšnje zmote in nazore.

Potem ne smemo prezreti, da se v življenju vse spreminja. Naše življenje, čeprav kratko, je polno nasprotij. Pri dvajsetih letih, ko v nas kipi polna mladost, mislimo in dojemamo na svoj način. Zopet drugače mislimo z leti, ko se je navdušenje ohladilo, a se pogledi na življenje večkrat izbistrijo. Izkušnje izmodre človeka. Vsaka prevara, ki smo jo pretrpeli, sleherno razočaranje, ki se je zajedlo v našo dušo, je spremenilo tudi naš jaz. Kako bi mogla enako soditi izkušen mož, ki pozna ljudi in ki je že nekaj pretrpel in pa mladenič, ki šele stopa v življenje, poln navdušenja a brez izkušenj! Menjajo se naša čustva, kako se ne bi menjalo tudi naše mišljenje?

Vsak dan nekako popravlja naše sodbe. Samo brezčutni ostanejo vedno isti. Kar se dogaja pred našimi očmi, kar sami v sebi doživljamo, zapušča v duši gotove sledove, rodi ideje, sodbe, čustva, ki se z leti zopet presnavljajo in spreminjajo. Spreminja se narava, spreminja se vse okrog nas, kako bi mogli misliti, da smo po tridesetih, štiridesetih letih le mi ostali neizpremenjeni? Ostali smo ista osebnost, da, toda z drugačnimi čustvi in zrelejšimi sodbami, kakor smo jih imeli nekoč.

Zato nikar lahkomišljeno komu ne očitajmo, da sedaj misli drugače kakor pred desetimi, dvajsetimi leti. Pa tudi ni treba, da se čutimo osramočeni, ako nam drugi isto očitajo. Vedno si prizadevajmo, da po vesti in pošteno služimo resnici. Njeni službi posvetimo svoje moči po svojem najboljšem spoznanju. Ako spoznamo, da so naši nazori napačni, žrtvujmo jih brez sentimentalnosti! Nič naj nas ne bo sram, zavzeti tudi čisto nasprotno stališče onemu, kar smo nekdaj zagovarjali, ako boljše spoznanje, naša dolžnost in korist naroda to zahteva.

Ne sme biti vihrav

Kdor hoče mirno živeti, se obvarovati mnogih nevšečnosti, zadreg ter celo bolezni, naj si prizadeva, da vselej in povsod ohrani sveti mir. Naj bo za vse, kar se okrog njega godi, do neke mere brezbrižen. Tudi za jed, za oblačenje in za potovanje je treba najti časa. Nič prenagljenih sodb, nič zaletavih izbruhov! Človek naj ne leta okrog, kakor da svet gori okrog njega. Kar v naglici skleneš ali storiš, je le redko dobro. Kokoš po zrnu napolni svoj malin. Polagoma se daleč pride. Nič ne podčrta naše veljave v ljudskih očeh bolj kot dostojanstvena umirjenost in zadržanost v vseh naših poslih. Naglica ni nikjer dobra, pravi že ljudski pregovor.

Kadar moramo odgovoriti na kako žalitev ali krivico, ki so nam jo storili, bodimo previdni in počakajmo nekaj časa. Ko bomo stvar prespali, bo zjutraj naš odgovor verjetno drugačen kakor bi bil prejšnji večer. »Miren odgovor ukroti jezo« (Preg 15, 1). S takimi rečmi nič ne hitimo. »Kdor je potrpežljiv, se zelo pametno vlada« (Preg 14, 29). Včasih bo množica, tisk, javno mnenje zahtevalo, da nujno in brez odloga storimo eno ali drugo. V takih primerih večkrat tudi hladni ljudje izgube živce. Drugače premišljeni možje izgube ravnovesje in prično še oni ponavljati, kar zahteva množica. Toda trezen javen delavec, ki si je svest svoje stvari, naj se ne da potegniti v vrtinec trenutnega javnega mnenja. Naj ima pogum, da postane za nekaj časa tudi nepriljubljen. Razburjenje in strast se bosta polegli, takrat pa bodo vsi spoznali, kdo je imel prav. Njegova začasna nepopularnost se bo spremenila v še večje spoštovanje. »Potrpežljiv človek več velja kakor junak« (Preg 16, 32).

Včasih pa prave poti ni videti. Okoliščine opravičujejo razna stališča. V takih primerih je pametno počakati in molčati. Ni v naših močeh, da bi vedno mogli pravo zadeti in vse pravilno urediti. Sčasoma si bo življenje samo utrlo pot in pokazalo smer za pravilno rešitev. Hipokrat je rekel: Akutne bolezni se odločijo v 14 dneh. — Isto velja tudi za druga perečа vprašanja. Kadar je kako vprašanje res perečе, se kakor koli že v kratkem reši. Če pa ni aktualno, pa ni treba, da ga pospešujemo. V gotovih težavnih trenutkih je rešitev v tem, da ne ukrenemo ničesar.

Naročajte in čitajte »SLOVENCA«

54

ZADNJA CARICA

V svojih molitvah se je zatekala predvsem k sv. Serafinu, ki jo je že enkrat uslišal. Pošiljala je ranjencem in vojakom na bojišče majhne svetnikove ikone. A tudi to njeno dejanje je povečalo nevoljo zoper njo. Vojaki so izjavljali, da je ruska vojska bila skozi stoletja zmagovita, ko se je zatekala k sv. Nikolaju, velikiemu patronu Rusije. Zdaj pa s tem novim svetnikom si sledijo porazi drug drugega, ker je brez dvoma sv. Nikolaj užaljen... Ta smešna zgodba se je širila po vsej Rusiji in vzbujala pri enih zaskrbljenost, pri drugih pa posmehovanje...

Vojna poročila so postajala vedno žalostnejša. V februarju se je izvedelo za poraz v Mukdenu, v maju za poraz na morju. Tudi o tem porazu je krožila legenda, katero je treba razkrinkati. Trdilo se je, da je car z največjo brezbrižnostjo sprejel poročilo o tem porazu. Če je bila kaka stvar, ki jo je car bolj ljubil kakor svojo armado, je bila to brez dvoma njegova mornarica. Tudi carica je, kakor on, ljubila mornarico in mornarje. Poraz na morju v mesecu maju je oba hudo zadel, toliko bolj, ker je bilo jasno, kakšne bodo za vojno srečo posledice tega poraza. Prav zato, ker se je zavedal strašnih posledic tega poraza, car tri dni ni hotel verjeti, da so poročila resnična. Do zadnjega se je z močjo obupanca oklepal upanja, da bo dobil nova poročila, ki bodo manj strašna. Njegov Dnevnik to dokazuje:

»16. maj... Danes sem dobil nasprotujoča si poročila o bitki med našo in japonsko mornarico. Govori se samo o naših izgubah. O sovražnikovih ni govora. Ta negotovost je tako zelo mučna...«

»17. maj... Še vedno prihajajo nasprotujoča si in žalostna poročila o izgubljeni pomorski bitki...«

»18. maj... Moja duša joče v bolečinah in žalosti...«

»19. maj... Dobil sem končno potrdilo o strašni nesreči. Naša mornarica je bila skoraj popolnoma uničena v bitki, ki je trajala dva dni. Rojdestvenski je ranjen in ujet!!!...«

Ta bitka, ki je uničila najlepše carjeve upe, se je vršila 14. maja, na obletnico njegovega kronanja. Usoda je še enkrat pokazala z zločestim naključjem nesrečo, ki je težila ubogega carja. Politika azijskega razmaha, ki je bila temelj vladarjevega prizadevanja v prvi polovici njegove vlade, je končala s katastrofo, ki je uničila stoleten ugled carstva v Aziji.

Nemogoče je bilo, da bi se še nadaljevala vojna v času, ko je vsa dežela bila v polnem prevratu. Defetizem je povsod slavil zmagoslavje in se je kazal v najbolj nemogočih oblikah, kakor na primer v brzojavki, ki so jo akademiki moskovske univerze poslali Mikadu in mu čestitali za japonsko zmago... Carju ni prepustilo drugega, kot da je sprejel posredovanje predsednika Roosevelta in tako končal nesrečno vojno ter mogel posvetiti vse sile za rešitev perečih vprašanj notranje politike.

3. Načrti za preosnovo

Že prejšnjo zimo je bila dana obljuba za preosnovo, ki pa zdaj ni zadoščala več. Vsi so se zavedali, d[illegible] bilo mogoče obvladati neurja, ki se je zgrinjalo od vseh s[illegible], drugače, kakor da se vlada nasloni na vse politične sile, ki so nasprotovale popolnemu prevratu. Tudi na dvoru so polagoma začenjali razumevati, da je bilo treba med nasprotniki razločevati tiste, ki bi mogli postati zavezniki proti skrajnim strujam. Poleti leta 1905 je vlada poskusila s takimi zvezami. Spomniti hočemo samo na znamenito avdijenco dne 6. junija, pri kateri je car sprejel zastopnike kongresa (ki se je vršil v Moskvi) zemstev in občin.

Ta kongres je odločno zahteval korenito spremembo vlade; imel je popolnoma prevraten značaj. Vendar pa je zastopstvo zahtevalo od carja samo ustavne reforme in uvedbo parlamentarnega sistema. Pred desetimi leti je ob začetku vlade v svojem nagovoru na predstavnike zemstev car izrekel ponesrečene besede o nespametnih sanjah tistih, ki so zahtevali ustavo. Zdaj so stali zopet pred njim predstavniki zemstev. Toda car jim je govoril popolnoma drugače, ker se je položaj temeljito spremenil. Tudi car ni bil več neizkušen mladenič, ki je nezavestno ponavljal besede, ki so mu jih drugi prišepetavali. To pot je govoril odločno, a pomirljivo: »Moja carska volja, da skličem predstavnike ljudstva, je neuklonljiva. Ti predstavniki bodo poklicani na delo v državnih poslih... Znova bom ustvaril edinost med carjem obširne Rusije in kmetskim ljudstvom, kakor je bila nekoč. V tem bomo našli temelj reda, ki bo odgovarjal temeljnim načelom ruskega življenja...«

Te besede so zatajile birokracijo, toda niso še bile prava obljuba parlamentarnega sistema. Ko je dejal »kakor je bila nekoč«, je car imel pred očmi organizacijo stare Rusije pred Petrom Velikim, ko so carji ob važnih prilikah sklicali nekak zbor, ki je bil sestavljen iz zastopnikov, izbranih od ljudstva. Za Nikolaja II. to ni bil samo spomin, ki se mu je zbudil zaradi njegove posebne simpatije do carja Alekseja. Ta vrsta zborov (zemski sabor) je bila pred očmi mnogih Rusov, ki so bili sicer nenaklonjeni evropskemu parlamentarizmu, ki pa si niso zakrivali nedostatkov sedanje vladavine. Zamisel »zemskih saborov« se je razširila v javnost posebno po zaslugi naukov slavofilske stranke, ki je že kakega pol stoletja močno vplivala na javno mnenje. Ta miselnost je bila zvezana z narodnim ponosom, po katerem se Rusiji ni bilo treba ničesar učiti od Evrope. Aleksander III. se je popolnoma prilagodil miselnosti tega nacionalizma. Tudi njegov sin je bil ves prevzet teh idej in je zanje navdušil tudi svojo ženo. Ker hočemo natančno spoznati caričino duševnost, nam mora biti jasno, v čem se je zdela ustava, ki so jo nasprotniki hoteli vsiliti carju, nesprejemljiva in nasprotna pravim koristim Rusije. Da nam bo jasen ta odpor, si hočemo ogledati zgodovinsko podobnost tega položaja s položajem Francije. Na ta način bomo bolje razumeli smernice politične revolucije Rusije in pojem, ki so ga v Rusiji imeli o tem razvoju.

Aleš Ušeničnik – filozof našega časa

petinsedemdesetletnik

Redkokdaj se dogaja v življenju, da moremo komu ob 75-letnem življenjskem jubileju nadeti oznako najsodobnejšega in najmodernejšega, torej najmlajšega misleca! Alešu Ušeničniku prav lahko damo naslov »filozof našega časa«, kajti nihče med nami ni jasneje in temeljiteje spoznal duhovne osnove časa, njegove diagnostike ter skušal najti tudi zdravila, ki zdravi duše, jih presnavlja in ustvarja novo zgodovino. In prav do današnjih dni je ohranil ostro misel svojega duha in posega v nered in zmedo življenja z jasnim merilom živ-

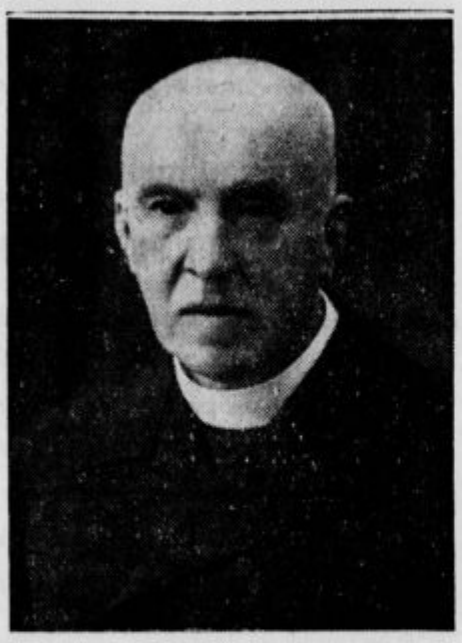

ljenjskih silnic ter ureja svet po načelih, kakor jih je razodel Bog in jih spoznava »večna filozofija« sv. Tomaža Akvinskega. Ravno današnji čas je potrdil pravilno misel velikega našega filozofa, ki gre od vsega početka premočrtno skozi miselni razdor svojega časa, noseč baklo katoliške vneme in misli s čilostjo in pogumom mladca! Saj bi lahko govorili o Ušeničniku kot sociologu, kot kritiku in teologu, toda najsilneje je s svojim delom podčrtal apologijo in filozofijo in z njo tudi najglobljе zaoral v zgodovino slovenskega naroda. Kakor je svoj čas branil katoličtvo pred zmotami liberalizma in subjektivizma ter modernizma, tako sedaj vihti meč svojega razuma proti marksizmu in njegovemu dediču komunizmu, vedno pa do dna globoko zasidran v duha Cerkve in otroško vero v Boga, ki največjega našega filozofa izenačuje z najpreprostejšim našim vaškim očancem. Veličastna preprostost je oznaka velikega človeka in ta v obilni meri odlikuje našega jubilanta: pisatelja ogromnih razprav življenjskega pomena za ves naš narodni razvoj, znanega ne samo med nami, temveč priznanega tudi v zunanjem svetu.

Odkar smo v našem listu proslavili 70-letnico Aleša Ušeničnika, je nam podaril iz »zasluženega počitka«, kakor smo navajeni reči o ljudeh, ki so uradno stopili v pokoj, že deset knjig svojih izbranih spisov, lepo zbirko, pravi okras katoliškega inteligenta, pa še nekaj knjig načel in razlag, pisanih za naš čas in naše najbolj žive potrebe. Tako je mladost svojega peresa in duha ohranil do danes in še danes nas usmerja avtoritativno v jutri, ki naj nosi odraz njegove zamisli in njegove spoznave. In v tem je posebni pomen te 75-letnice: spominjamo se z njo moža, ki stoji na višku svojega miselnega razvoja in na višku svoje dnevne aktualnosti, kakor je stal sredi nje ob svojem nastopu pred petdesetimi leti. Pol stoletja naše zgodovine, najviharnejša doba našega notranjega preporoda, je zvezano z imenom Aleša Ušeničnika. Danes praznuje svojo 75-letnico, ne gledajoč samo nazaj na že opravljeno delo, temveč tudi naprej, ki čaka njegovega urejajočega duha in ga kliče, da že danes tu in tam poseže v borbo z besedo, ki je vedno uvaževanja vredna, tehtna in globoka ter jasna, kakor malokaterega slovenskega pišočega človeka, in zajeta iz polnosti širokega obzorja. In veseli smo, da štejemo Aleša Ušeničnika med najuglednejšega sotrudnika našega lista, ki mu ob življenjskem jubileju iskreno čestita, želeč mu še mnogo let v blagor našega naroda in katoliške obnove v njem. ur.

•

Pet in sedemdeset let Ušeničnikovega življenja pomeni nad petdeset let nepretrganega in izredno plodnega dela za znanost in krščansko kulturo med Slovenci, dela, kolikršnega je opravil težko še kdo drug kdaj koli med nami, dela, ki je vprav zato težko dobiti o njem že celoten pregled, kaj šele mu določiti njega vsestranski pomen.

Dve stvari sta, ki sta očrtali že od vsega početka delokrog Ušeničnikovemu delu, dve gonilni sili, ki sta usmerili njegovo delo v enoten tok: **vznik neotomizma v filozofiji**, ki mu je bil dan impulz neposredno pred Ušeničnikovim nastopom z Leonovo okrožnico, in pa prelom, ki ga je bil pri nas izvršil **Mahnič z ločitvijo obeh tedanjih taborov.**

V tako življenjsko osredje je bil po Mahničevem odhodu poklican Ušeničnik, da v njem zastavi svoje sile in dovrši začeto delo **za krščansko obnovo.** In Ušeničnik je zastavil vse svoje moči. Najprej in najbolj v **filozofiji.** Brez dvoma je že Mahnič sam čutil, da je neobhodni temelj vse krščanske obnove obnova krščanske filozofije, ali njemu je za tako delo primanjkovalo časa in je tako to delo čakalo Ušeničnika. V njem smo šele dobili Slovenci misleca, ki z neutrudnim iskanjem resnice pa z izredno bistrino duha ni odnehal prej, dokler ni iz najsubtilnejših analiz vstala mogočna zgradba najsodobnejšega filozofskega sistema, ki kljub temu — ali vprav zato, ker — sledi osnovam stare aristotelsko-tomistične filozofije, ustreza vsem potrebam in duhu časa ne le z noetiko, s katero je zadala smrtni udarec modernemu skepticizmu, temveč prav tako s svojo kozmologijo, psihologijo, teodicejo, etiko, filozofijo religije in ontologijo, s katero je človeškega duha dvignila spet nad pozitivistična in druga stremljenja preteklega stoletja v svet metafizike, k večnim resnicam in vrednotam. Ogromni napredek v vseh področjih znanosti je mogel le za trenutek zamegliti človekov pogled v duhovno stvarstvo; čim je tomizem na novo oživel, že je izpodmaknil temelje, na katerih so številni zmotni sistemi gradili. Tomizem sam pa je izšel iz te duhovne borbe v še svetlejši luči in stari njegovi temelji so postali med modernimi filozofskimi sistemi najmodernejši. In to delo je pri nas opravil na samonikel način Aleš Ušeničnik in se tako uvrstil med prve slovenske znanstvenike. Kot filozof pa bo ostal še dolgo dobo najmerodajnejši. Zato ga ne šteje zastonj med svoje člane le slovenska Akademija, temveč je dosegel priznanje tudi v mednarodnem svetu s članstvom pri Papeški akademiji sv. Tomaža Akvinskega.

Ni pa bil Ušeničnik nikoli zgolj katedrski učenjak, ki bi mu bila znanost sama na sebi namen, marveč mu je bil pogled uprt ves čas v praktične tokove življenja. Filozofija je končno le trdni temelj in izhodišče, iz katerega se je možno učinkovito upreti blodnim idejam, ki skušajo oblikovati življenje mimo metafizičnih resnic. Tako je Ušeničnik razvil poleg strogo znanstvene delavnosti široko kulturnoidejno delavnost zlasti na področjih, na katerih so tuje ideje skušale vdreti tudi k nam. Nad pol stoletja je budno zasledoval idejne tokove, ki so zdaj pa zdaj zapljuskali tudi k nam, jih razkrival do najglobljih temeljev in jih z izredno bistrino duha in z visokega piedestala filozofske znanosti zavračal in vselej tudi uspešno zavrnil.

V Ušeničniku smo tako katoliški Slovenci dobili tudi svojega **največjega ideologa,** ki nas je s svojimi jasnimi in brezkompromisnimi smernicami pripeljal prav do najkritičnejših trenutkov v razvoju današnjih dogodkov. Zlasti njegove zadnje publikacije, ki jih je namenil predvsem mlademu rodu, ki prihaja, nam je zagotovil bodočnost v novih razmerah, urejenih v luči katoliških načel. Če nas je in v kolikor nas je naš čas našel pripravljene, je to predvsem Ušeničnikova zasluga.

V Ušeničnikovih delih pa se slednjič odraža še tretja poteza njegove izredne osebnosti: to je njegova **duhovna globina.** Težko kje se silna ostrina razuma tako harmonično spaja s preprostostjo žive vere kot pri njem. Ušeničnik je živo pokazal, kje »inquietum cor« končno najde mir in morda ni le slučaj, temveč kar značilno zanj, da je v vrsti njegovih spisov izšel kot zadnji — potem, ko je še sam uredil svoje Izbrane spise — novi prevod Tomaža Kempčana »Hoje za Kristusom«.

Ko po nad petdesetletnem delu ni pustil skoraj več odprtega vprašanja, mu moremo želeti le, da bi kmalu dočakal in potem še dolgo užival bogate plodove svojega življenjskega dela, s katerim je postal **mejnik v zgodovini Slovencev.**

J. R.

Jubilej našega urednika Viktorja Cenčiča

Pred 60 leti je tam v kamniškem kotu prav na 3. julija 1883 naš jubilant pogledal v svet. Kot nadučiteljev sin je študiral gimnazijo v Kranju in Goriziji, kmalu po maturi pa ga je življenjska pot privedla do časnikarskega dela. Kot marsikdo drugi, tako je za vedno zapadel tudi Viktor Cenčič temu na videz vedno tako lepemu in blestečemu poklicu, čigar grenko plat vsakdo občuti šele tedaj, ko se mu je že zapisal z dušo in telesom. Toda tedaj, ko je leta 1905. prišel

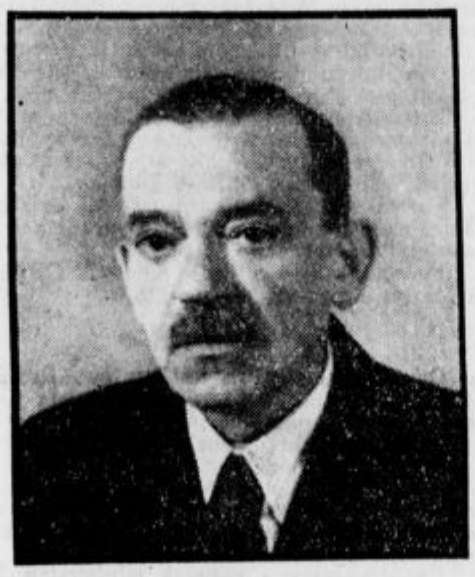

Viktor Cenčič v Trieste poln mladostne podjetnosti in začel sodelovati pri Ukmarjevem »Družinskem prijatelju« ter dopisovati v »Slovenca«, tedaj je bila prava zlata doba za sposobnega časnikarja. Saj je Viktor Cenčič le zato prišel v Trieste, da bi urejal krš. soc. tednik »Zarja«, ki je res začel po dveh letih pod njegovim vodstvom izhajati. Leta 1909. se je Cenčič že preselil v Maribor, kjer so tedaj snovali mariborsko »Stražo«. Tudi temu dvodnevniku je Cenčič botroval kot prvi urednik v prvem letu njegovega izhajanja. Potem, ko se je za kratek čas posvetil zadružništvu, je spomladi leta 1911. prišel v Ljubljano in vstopil v pisarno novoustanovljene »Slovenske Straže«. Njen tajnik je bil tedaj Štefe, ki je takoj začel prinašati Cenčiču dan za dnevom cele svežnje listov in rokopisov iz uredništva »Slovenca«. Cenčič je torej že tedaj delal več za »Slovenca« kakor pa za »Stražo«. To je trajalo vse do izbruha svetovne vojne, ko je bil poklican Cenčič v uredništvo »Slovenca«.

S ponosom lahko dela danes ob 60 letnem jubileju obračun naš dragi Viktor Cenčič, saj se more ponašati s skoraj 40 letnim časnikarskim delom, od katerega je bilo nad 30 let posvečenih enemu samemu listu, kateremu je ostal zvest do danes. Pri listu je vedno veljal za strokovnjaka za razporejanje snovi in je bil kot tehnični urednik izredno dragocen delavec in svetovalec ter učitelj mlajšim tovarišem. Ko je začel izhajati v povojni dobi v Ljubljani »Večerni list«, je Cenčič poleg rednega dela pri »Slovencu« prevzel še tehnično uredništvo »Večernega lista«, in ko je »Slovenec« začel izdajati svojo ponedeljsko izdajo pod naslovom »Slovenski list«, je bil Cenčič tudi njegov tehnični urednik, kakor je bil kasneje tehnični urednik »Ponedeljskega Slovenca«. In ko je po božiču l. 1935. začel s prvimi poskusnimi številkami »Slovenski dom«, je bil zopet Cenčič tisti, ki ga je lomil prve dni, dokler ni vse delo prišlo v tek. Lepo je število časopisov, katerim je botroval naš jubilant Cenčič in mislimo, da mu pri nas v časnikarskem stanu danes ni para, ki bi lahko pokazal na tako lepo število časopisov, ki bi začeli izhajati pod njegovim tehničnim vodstvom.

Po prvi svetovni vojni se je v uredništvu posvetil predvsem novičarstvu in obhaja sedaj najmanj 25 letnico novičarskega dela pri »Slovencu«. Pri tem delu se je spoznal z vsemi našimi dopisniki po deželi, sotrudniki v mestu in mladim časnikarskim naraščajem. Vsem je bil vedno naklonjen in ljubezniv vodnik in svetovalec. Potem ko je bil že po nekaj mesecev odgovorni urednik »Slovenca« v letu 1925. in letu 1929., je odgovorni za »Slovenca« že od 28. septembra 1934 do danes. Da teža odgovornosti ni vedno tako lahka, čeprav ga še ni veljala glavo, vam lahko pove on sam iz svojih bogatih spominov.

Stotine in stotine prijateljev, ki si jih je pridobil, so najlepša priča za njegov lepi značaj, za njegovo izredno dobrodušnost in prisrčnost, ki si je znala pridobiti toliko spoštovalcev. Kot stanovski tovariš je vedno rad poprijel za delu za skupne koristi. Zato je že nad deset let redni podpredsednik časnikarskega društva, prav tako pa pridno dela drugod, kjer gre za časnikarske koristi. Med delom v uredništvu je od nekdaj znal s svojo vedrino spraviti vso svojo okolico v dobro voljo in tako marsikdaj olajšati s svojo prirojeno šaljivostjo drugim in sebi težave vsakdanjega dela v uredništvu. Še nekaj ne smemo prezreti, njegovo izredno ljubezen do poklicnega dela. Ta ga vodi še danes in tak obhaja tudi danes skoraj prav takšen, kakor smo ga poznali dolga desetletja za »Slovenčevo« uredniško mizo svoj 61. rojstni dan in si veder in krepak nalaga sedmi križ na rame.

Da bi ga zdrav, zadovoljen in vesel nosil v krogu svoje drage družine in srečno preložil v drugo desetletje in še naprej, mu žele njegovi stanovski tovariši od »Slovenca«, »Slovenskega doma« in »Domoljuba«, ki delajo z njim pod isto streho. Dolgoletnemu podpredsedniku svojega stanovskega društva iz srca čestitajo vsi naši časnikarji in njihovim čestitkam se pridružujejo premnogi prijatelji in znanci, ki mu od srca kličejo: »Na mnoga leta!«

Ohromitev zavesti

Iz biologije je znano, da nekateri deli organizma stopijo v ozadje in katerikrat celo omrtve, če jih bitje več ne uporablja. Če se roka več ne giblje, njeno mišičevje atrofira, omrtvi.

Nekaj podobnega je tudi z duševnimi zmožnostmi in lastnostmi. Če jih človek dolgo časa ne uporablja ali pa če uporablja njim nasprotne slabe lastnosti, mu ohrome, postanejo okrnjene ali pa celo izpadejo.

Kar velja za poedinca, velja tudi za določeno dobo. Nekatere dobe v zgodovini so kar na splošno izgubile te ali one lastnosti in ohromele na tem ali onem področju. Tako je za devetnajsto stoletje značilno, da je izgubilo smisel za nadnaravnost in se zarilo v snov ter v zgolj tvarni napredek. Zato mu je ohromel čut za nadnaravnost in nič čudnega torej, če imenujemo devetnajsto stoletje dobo pozitivizma in materializma.

Za našo dobo pa je zelo značilno, da je izgubila v veliki meri zavest prvenstva umskih sodb nad delovanjem in s tem posledično voljo do iskanja resnice. Morda je to odpor na pretiravanja prejšnjih stoletij, ki so v nekem prešernem zanosu v dobi racionalizma hotele prav na razumskem področju izriniti vero iz javnega življenja in ji odvzeti razumske osnove. Ko pa je ta poskus izpodletel, najbolj zaradi obnove tomistične filozofije, so se duhovi vrgli v drugo, iracionalistično skrajnost. Posledica te iracionalistične miselnosti je velika brezbrižnost nasproti zakonom razuma ali kar odkrito sovražno razpoloženje do vsega, kar se nanaša na razum in njegove sodbe. Celo pri takih, ki se glasno vnemajo za obnovo na moralnem in socialnem področju, je opaziti veliko sovražnost do razumskih in razodetih norm, po katerih naj bi se ta moralna in socialna obnova izvajala. Skratka, razumu se odreka ona vodilna vloga, ki mu gre po njegovi naravi. A ta miselnost se prenaša tudi na področje razodetja samega, kjer se dogme zapostavljajo in se jim ne prizna vodilna vloga, ki jo imajo. Tu pravijo nekako: »Kaj dogme! Treba je najprej moralne obnove!« Kakor da ne bi prav dogme dajale morali zadostnega razloga in jo opravičevale in bile prav dogme tiste, ki nudijo zadnji razlog moralnosti naših dejanj.

To prizadevanje za socialno in moralno obnovo mimo razuma in na verskem področju mimo dogem izvira po eni strani iz nepriznavanja prvenstva, ki ga ima razum v človeškem delovanju, po drugi strani pa je posledica vpliva, ki ga izvaja na katoličane protestantska in modernistična miselnost. Prav ta je povzročila, da sta čut za prvenstvo umskih sodb in na splošno načelnost močno ohromela, na njuno mesto pa je stopila neka iracionalistična, breznačelna razgrevanost, ki se da voditi danes od tega, jutri od onega tujega gibanja ali naziranja.

In tu se pokaže usodno pomanjkanje vodilnega principa. Ob prvem srečanju z drugim, programsko izdelanim gibanjem se to iracionalistično prizadevanje priliči in skuša najti z njim sožitja. To stori tem laže, ker ni nikoli posegalo na lastno nespremenljivost, temveč mu je prav v bistvu, da izloča iz raznih sistemov in gibanj njih vodilne razumske prvine, da jih nato združuje in soliči v neki kaotični pomešanosti, kjer daje skupni prostor resnici in zmoti, luči in temi. Iz tega nastajajo potem razni »krščanski socializmi«, »krščanski marksizmi«, »katoličani v OF«, sploh vsako odstopanje od celotne resnice ter združevanje protislovnih in med seboj se izključujočih prvin, ki jemljejo katolicizmu značaj resničnosti, dajejo mu pa značaj relativnosti.

To bolno miselnost je mogoče ozdraviti le z vztrajno in neodjenljivo doslednostjo, ki vedno sledi razumskim sodbam, se jim pokorava in se jim da voditi. Na ta način se bo polagoma zopet vzbudila v življenje ohromela zavest o vodilni vlogi razuma in se bodo duhovi spet opogumili k iskanju resnice. v

Iz gospodarstva

Konverzija lanskih 4% bonov. Rimski uradni list prinaša dekret, po katerem je dana lastnikom 4% bonov izdanih lansko leto, da te bone zamenjajo za 5% bone s premijami. Vsekakor pa ostane zadnji rok zapadlosti t. j. 15. septembra 1951, nadalje določila o polletnem obrestovanju in premije. Kdor hoče izvršiti konverzijo, mora doplačati še 5.50 lire za vsakih 100 lir imenske vrednosti. Kot gotovino jemljejo tudi kupone, ki zapadejo dne 15. septembra t. l. Konverzija se bo izvršila v dobi od 8. avgusta do 18. septembra letos. Nadalje je bilo žrebanje 4% bonov preloženo od 1. avgusta t. l. na 5. julij, izplačajo pa se dobitki dne 15. septembra.

Novi ravnatelj hrvatskih državnih monopolov. Za ravnatelja hrvatskih državnih monopolov namesto dosedanjega ravnatelja, ki je postal glavni ravnatelj za javno varnost, je bil imenovan višji inspektor monopolskega ravnateljstva Premužić.

KULTURNI OBZORNIK

Igralska šola v Ljubljani

njena prva letna produkcija

Imeli smo že več poskusov z igralskimi šolami, a vse so bolj ali manj klavrno končale. Vsem je manjkala — tako se zdi — globoka resnost in načrtnost, bile so vse preveč ad hoc priprave za oder. Pred dvemi leti pa se je ustanovila na Glasbeni akademiji štiriletna igralska šola kot poseben oddelek tega zavoda. Vodi jo hon. profesor, šef-režiser Ciril Debevec. Zavod je še mlad in vsak začetek je težak, toda zdi se, da smo končno tudi na gledališko-igralskem področju resno začeli in da bo šola brez dvoma rodila sadove. Slušateljev še nima dosti, morda je to prav, le izbira je manjša. A vsi niti ne mislijo na igralski poklic, ampak se hočejo gledališču približati, da bodo kdaj bodisi kot gledališki kritiki ali kot režiserji in podobno, lahko tem bolj strokovno delali, ali pa da bodo kot privatniki gledališko umetnost globlje pojmovali.

Šola se nam je v sredo prvič predstavila z javno produkcijo. Nastopili so gojenci II. letnika Glasbene akademije in srednje glasbene šole, ki je obenem do sedaj najvišji letnik igralskega oddelka. Profesor ni izbral samo dveh, treh gojencev, ki so najboljši, ampak je nastopilo vsega sedem slušateljev. Javni nastopi so ena izmed najtežjih preizkušenj, a tudi najtežja vaja za mladega igralca. In profesor, ki je stal za vrati in je natančno sledil vsaki izgovorjeni besedi, vsaki napaki in vrlini gojenca, je na tem večeru še mnogo bolj spoznal talente in netalente. Tako produkcija ni bila brez napak, saj niso nastopali dovršeno izšolani ljudje, ampak šele drugi letnik.

Načrtni ustroj šole je po besedah prof. Debevca tale: I. letnik je določen za teoretično tvarino v dramski igri in tehniki govora, II. letnik za vzbujanje čustev na podlagi lirično-epično-dramatskih pesnitev, III. letnik za vaje v doseganju skladnosti med izrazom telesa in govora v smislu zahtevane predloge, in slednjič IV. letnik za izgraditev in oblikovanje različnih značajev.

V prvem letniku ima predvsem profesor besedo, šele kasneje so na vrsti slušatelji, tako da je letošnja produkcija prav za prav delo enega leta praktičnih vaj.

Spored prve produkcije je bil razdeljen v dva dela. Prvi je obsegal samo Prešernove pesmi, drugi del pa odlomke iz dramske literature.

Recitirati Prešernovo pesem ni lahko, zmeraj znova pa si jo želimo slišati. Kdo bi jo mogel povsem zadovoljivo recitirati? Nešteto poskusov je že bilo. Igralec rad zanese patos v besedo, ko ga ni, domača šola bo štela in pribijala rime in vrstice, duha pa ne bo zajela, tretji se bodo veselili le ritma itd. Samo enkrat — kar pomnim — je v gledališču zadonela vsa lepa in čista Prešernova beseda in njegova misel. Vendar so bile tudi nekatere recitacije mladih gojencev zelo lepo podane (Trdan — Memento mori, Tiran — Gazele, Glosa). Marsikje pa je še delala težavo kvaliteta in kvantiteta vokalov zlasti pri ženskah.

V drugem delu je pokazal posebno velike sposobnosti spet Trdan z odlomkom iz zlabundovega »Praznika cvetočih češenj« in pa Tiran Jože z odlomkom iz Schillerjeve »Marie Stuart«.

Glavni poudarek nastopa je bil predvsem na govorni tehniki, na pravilnem nastavku in zastavku, na barvi glasu, ni pa šlo za čustveno-doživljajsko osnovo. In s tega stališča moramo tudi nastop ocenjevati. Saj izvajalcem ni pomagala niti luč, niti maske in obleke, ampak so nastopali povsem vsakdanje.

Popolnoma polno dvorano občinstva je nastop osvojil in zajel, o čemer je pričalo zelo glasno odobravanje. Pomankljivosti, ki smo jih pri posameznih gojencih opazili, bosta čas in šola gotovo izpopolnili. L. Ž.

Nove skladbe

Primož Ramovš: **Scherzo** za klavir. Na svetlo dala Akademska založba. Natisnili J. Blasnika nasledniki v Ljubljani, 1943-XXI. — Primož Ramovš: **Suita** za klavir, Akademska založba. Ljubljana 1943-XXI. Natisnila tiskarna U. Fanfani v Rimu. Cena suiti 20 lir. Drugoimenovana skladba je posvečena spominu Slavka Osterca, kar je več kot samo pietetna gesta učenca nasproti učitelju. Obe skladbi, prva v celoti, druga v pretežni večini stavkov, nosita značilne poteze tako imenovane Osterčeve šole; pravi: tako imenovane, saj te značilnosti niso omejene samo na to šolo, ampak je šla vsa povojna glasba v vseh evropskih deželah nekako v isti razvojni smeri. Ta razvoj še ni končan, ponekod kvečjemu zaustavljen. Glavne značilnosti tega sloga bi bile zlasti naslednje: razkroj večine lepotnih zakonov, ki so veljali do vključno impresionističnega sloga; harmonija ni več vezana na funkcije, zaradi česar tudi tonovi načini izgubijo svojo stabilnost; zato tudi melodija ni več vrhnja projekcija harmoničnega funkcijskega dogajanja, ni več cvet rože, ki organično poganja iz korenin, ampak je neodvisno od ostalega dogajanja nastala tvorba; v tem slogu naletimo prvič na izraze atonalnost, politonalnost, polimelodika, absolutna ali konstruktivna harmonija in podobno; polifonija, samostojno vodenje glasov, vodi v nekaterih skladbah te vrste do brutalne skrajnosti; ritem, najprvotnejši element v glasbi, igra v njih odlično vlogo; oblika doživlja dve skrajnosti: ali je razrahljana do nespoznavnosti ali je njena razvidnost skoraj matematično nakazana; zavedna tendenca k primitivnosti, ki jo vsi sestavni deli te glasbe pogosto očitujejo, je le reakcija na vsestransko natrpanost skladb predhodnih dob, zlasti še romantične. Čustvo, zlasti v sentimentalnost nagibajoče se, ni v tej glasbi zaželen element.

Tudi v obeh Ramovševih skladbah so te poteze vsaj nakazane, če že ne do skrajnosti izpeljane. V scherzu vztrajno obdeluje en sam motiv, ki le v srednjem delu stopi nekoliko v ozadje, vendar latentno zveni dalje. V suiti so v smislu gornjih izvajanj grajeni prvi štirje stavki, deloma tudi še peti; v šestem stavku pa vpelje Ramovš izredno melodijozen motiv, ki zveni kot preprosta narodna pesmica; tudi spremljava dobi svojsko lice. Sedmi, zadnji stavek nas prestavi v domovino južnaških kol, vendar je izraz obogaten z modernimi harmoničnimi pridobitvami. Pri stilnem prelomu, ki je v teh dveh stavkih v primeri s prejšnjimi očiten, se pregledovalcu skladb nehote vriva vprašanje, kateri izraz je bolj pristno Ramovšev. Želeti bi bilo, da drugi; vsaj slovenski glasbi bo neprimerno bolj koristil, če bo pri vsej uporabi sodobnih izrazalnih sredstev znal dati svojim skladbam naše lice. Kar je tukaj le bolj nakazal, naj drugje obširno razvije. — Obe zanimivi skladbi priporočamo v nakup in v izvajanje. M. T.

Drobne novice

Koledar

Sobota, 3. malega srpana: Srce Marijino; Hijacint, mučenec; Leon II., papež.

Nedelja, 4. malega srpana: Prokop, opat; Urh, škof; Berta, devica.

Zgodovinski paberki

3. malega srpana:

L. 1866 so Prusi premagali Avstrijce pri Kraljevem Gradcu. Nemški narod je bil do leta 1870. politično razcepljen, narodno ozemlje je bilo razdeljeno na več držav in državic, ki niso bile vedno v najboljših odnošajih med sabo, posebno najmočnejši: Pruska in Avstrija sta si bili večkrat hudo v laseh, medtem ko so se Bavarska in zlasti državice ob zahodni meji vezale večkrat s Francozi, najhujšimi sovražniki močne Nemčije, proti lastnim bratom. V prvi polovici preteklega stoletja pa se je nemški narod pod vplivom idej francoske revolucije začel naglo prebujati, zrasla je želja po enotni močni državi. V glavnem sta obstojala dva načrta: velikonemški je zahteval združitev vsega nemškega ozemlja z Avstrijo vred, malonemški pa je hotel združiti Nemce pod vodstvom Prusov, toda brez Avstrijcev. Habsburžani, ki so še od srednjega veka sem nosili rimsko-nemško cesarsko krono in varovali Nemčijo pred popolnim razkrojem, se seveda niso marali odreči prvenstvu. Ko je prevzel vodstvo pruske politike Bismarck, je uvidel, da bo moralo odločiti orožje. Zvezal se je z Italijo, ki je imela tudi račune s Habsburžani, si zagotovil nevtralnost Francozov in Rusov, nato pa napadel Avstrijo. Zmaga pri Kraljevem Gradcu je odločila med Prusi in Avstrijci; vodstvo Nemcev je pripadlo Prusom. Bismarcku se je v kratki dobi posrečilo povezati večino severnonemških držav, po zmagi nad Francozi 1870—1871 pa tudi južnonemških in ustvariti enotno Nemčijo, Viljem, kralj pruski, je postal nemški cesar.

L. 1874 je umrl v Ptuju Oroslav Caf, rojen aprila 1814. leta na Rečici pri Sv. Trojici v Slovenskih goricah. Gimnazijo je obiskoval v Mariboru in Gradcu, kjer je končal tudi teologijo, služboval v raznih krajih kot kaplan, v mariborskem bogoslovnem učilišču kot profesor pastoralke, zadnja leta je živel kot beneficiat v Ptuju. V gimnaziji se je učil slovanskih jezikov, v bogoslovju pa semitskih, kot podeželski kaplan se je potapljal v indoevropsko jezikoslovje. Baje je znal vse indoevropske jezike od stare indijščine do keltščine. Čudovita vnema za jezikoslovje, ki jo kažejo skoraj vsi naši možje v prvi polovici 19. stoletja, in ki je nam docela nerazumljiva, je navdajala tudi Cafa, njega morda celo silneje od drugih. Caf je bil znanstveni samouk, toda resnična jezikovna nadarjenost, pomnožena z mrzlično pridnostjo sta mu dali zmožnost, da je v nekaterih pogledih na slovanske jezike pokazal celo globlje znanje kakor Miklošič. Največ truda je posvetil slovarju, izčrpal je baje vse slovenske tiskane tekste do 1848 l., deloma tudi rokopise, toda delo ni nikdar izšlo, čeprav mu je Miklošič predlagal, naj ga skupno izdasta. Tudi delo za slovensko slovnico ni nikdar dozorelo. Vse svoje življenje je tudi pesnil, a poeta natus ni bil, več uspehov je žel na polju nevezane besede, poseben sloves si je pridobil s prevodom Campejevega Robinzona mlajšega. Kot Vrazov ožji rojak je zagovarjal zbližanje z južnimi Slovani. Bil je blag, miren in tih, celo boječ značaj, a tem bolj delaven za svojo znanost, pa tudi za ljudstvo.

Novi grobovi

✝ **V Novem mestu** je dne 29. junija nenadoma umrla 5-letna **Estera Movrin,** hčerka davčnega uradnika v Metliki.

✝ **V Orehovici** so dne 29. junija pokopali na tamošnjem pokopališču gospoda **Jožeta Novaka,** trgovca in gostilničarja.

Naj rajnima sveti večna luč! Vsem, ki žalujejo za njima, naše iskreno sožalje!

Cerkveni vestnik

Križanska moška kongregacija ima jutri, v nedeljo, 4. julija, redni mesečni shod ob petih popoldne. Adoracija, litanije, govor in darovanje za Apostolstvo sv. Cirila in Metoda. Važna oznanila za družbenike!

Uprava kina UNIONA

obvešča cenj. obiskovalce kinopredstav, da bodo od nedelje dne 4. julija naprej predstave v kinu UNIONU

ob nedeljah in praznikih

ob 10·30, 14·30, 16·30, 18·30 in 20·30 uri;

ob delavnikih pa

ob 16·30, 18·30 in 20·30 uri

— **Nova maša.** Jutri, 4. julija, bo ob 10 dopoldne na Rakovniku nova maša g. Jagodica Franceta iz Mengša.

— **Ravnateljstvo škofijske klasične gimnazije** naznanja, da bodo sprejemni izpiti za prvi razred dne 20. in 21. julija ob 9.

— **Hladno kakor v jeseni.** V začetku julija smo, v začetku poletja, pa imamo tako hladno vreme kot jeseni. V četrtek okoli 18 se je nad mestom in okolico vlila ploha. Dež je trajal tja do 21 ponoči. V tem času je padlo po meritvah meteorološkega zavoda sredi mesta 6.5 mm, v Trnovem pa po zapiskih tamošnje vremenske opazovalnice 6.3 mm dežja. V petek zjutraj je nastopila visoka megla. Bilo je zelo hladno in oblačno. Jutranji minimum v petek +9.4° C. V četrtek popoldne je bila dosežena najvišja dnevna temperatura +20.3° C. Barometer se je dvignil na 763.6 mm. Slabo vreme zelo ovira košnjo. Deževje kvari seno. Kmetje so komaj polovico travnikov pokosili. Prevelika mokrota je že kvarna nekaterim poljskim pridelkom. Žita le počasi zore.

— **Za prvi letnik uršulinskega učiteljišča** v Ljubljani naj se vpošljejo prošnje do 1. avgusta.

— **Nevaren uničevalec borovih gozdov.** Pred dnevi je bilo izdano in objavljeno uradno obvestilo mestnega magistrata ljubljanskega o nevarnem uničevalcu borovih gozdov, o borovi grizlici, zeleni gosenici, ki se spravi na borova drevesa ter jim tam grize mlade igle, tako da se drevo začenja sušiti. Ta gosenica se je letos posebno razpasla in razširila po borovih gozdovih na Golovcu. Kdor je ob lepem vremenu in ob nedeljah napravil kratek sprehod na Golovec, je pač lahko presenečen opazoval velikanske klope zelene gosenice, viseče na posameznih borovih vejah. Nekatera drevesa so bila naravnost odeta in preprežena s to goseničjo zalego, ki je zelo požrešna in vam drevo v nekaj dneh povsem oguli, tako da kaže gole veje brez igel. Mnogi previdni posestniki, ki so umni gozdarji in ljubitelji gozda, so takoj, ko so zapazili v svojih gozdovih to požrešno gosenico, ukrenili vse za pokončavanje te škodljivke gozdov. Hitro so drevesa otresli gosenic in jih na tleh temeljito pokončevali in zagrebali globoko v zemljo. So pa gotovi predeli, kjer je borova grizlica opravila svoje uničevalno delo in so se začela drevesa sedaj naglo sušiti. Tu sedaj pač ni druge pomoči, kakor da drevje posekamo in ga spravimo za drva.

— **Nekaj polletne vremenske bilance.** Zanimivi so primerjalni podatki o padavinah za prvo polovico tega leta, kakor tudi za druga leta nazaj. V šestih mesecih je letos padlo v 62 dneh 606.8 mm dežja. Posamezni meseci izkazujejo naslednje množine dežja: januar v 5 dneh 51.5 mm, februar v 5 dneh 126.7, marec v 5 dneh 29.4, april v 12 dneh 83.7, maj v 15 dneh 123.4 in junij v 20 dneh 212.4 mm dežja. Kakor je očitno, je bil marec najbolj suh, junij pa najbolj moker mesec. Prvi trije meseci so imeli v 15 dneh veliko manj padavin, kakor pa junij sam. Leta 1942 je bilo v prvih šestih mesecih 88 deževnih dni in le 426.7 mm dežja. Leta 1941 pa so bili prvi meseci zelo deževni. V šestih mesecih prve polovice tega leta je padlo v 98 dneh 844.2 mm dežja. Leta 1940 je bilo 76 deževnih dni in 514.3 mm dežja. Izredno deževna je bila prva polovica leta 1939, ko je v 78 dneh padlo celo 928.6 mm dežja, izredno suha pa je bila prva polovica leta 1938. Takrat je v 53 dneh padlo samo 415.6 mm dežja. To leto je bil mesec junij izredno vroč in suh, saj je imel samo 9 deževnih dni in le 27.5 mm dežja.

Iz dela in življenja - od tu in tam

Iz Gorizije

Letošnji novomašniki. V naši nadškofiji imamo letos 12 novomašnikov, in sicer: Peter Colugnati, Armido Mocchiutti, Ivan Miniussi, Horacij Pezzin, Jozue Salomone, Franc Srebrnič, Franc Švara, Albert Testi, Jožef Trevisan, Ivan Trevisan, Ivan Viola in Mirko Rener.

Strela ubila dve ženski. V sredo, 16. junija, popoldne je divjala v mestu in okolici silna nevihta z gromom in strelo. Iz neke vasice v okolici Gargaro, ki leži v prikupni dolini pod Marijinim božjepotnim svetičem, sta šli dve ženici na županstvo po opravkih. Med potjo ju je zajela nevihta. Skočili sta pod košato drevo vedrit. Nepričakovano se strašno zablisne in z groznim treskom udari strela v drevo, pod katerega sta se bili zatekli prestrašeni ženski. Strela je drevo razčesnila, zadela je pa tudi obe ženski, ki sta obležali mrtvi. Ko so ju po končani hudi uri našli domačini, sta bili revi od električne sile popolnoma ožgani, počrneli.

Tovorni avto usmrtil kolesarja. V petek, 18. junija, zjutraj ob 6 se je 46 letni kovač Širok Franc, ki stanuje blizu severne postaje, naglo vozil na delo mimo glavnega trga po ulici Oberdan, ko mu na vogalu ulice Cadorna pridrvi nasproti tovorni avto. Šofer je skušal svoje vozilo v zadnjem hipu ustaviti, pa ni šlo. Tovornik je butnil v nesrečnega kolesarja in ga prevrgel s tako silo, da je obležal onesveščen. Mimoidoči so mu priskočili na pomoč in »Zeleni križ« ga je kmalu nato odpeljal v bolnišnico, pa je bilo vse zaman, po nekaj urah je ubogi Širok izdihnil.

Z Gorenjskega

Umrl je v Kranjski gori znani nadlovec Mihael Ojcl, star 75 let. Bil je oče šestnajstih otrok, od katerih jih živi še enajst. Zaradi njegove ljubeznivosti in strokovnega znanja so ga vsi zelo spoštovali in ljubili. Svojo lovsko službo je opravljal do zadnjega časa, dokler ga ni bolezen položila na posteljo.

V Kranju se je 1. julija začel izobraževalni tečaj Rdečega križa. Tečaj vodi zdravnik in bodo udeleženci na njem dobili osnovne pojme o zdravstvu.

Narodno socialistična stranka je zadnjega junija priredila v Kamniku okrožno delovno zborovanje. Najprej so razvili zastavo, nato pa so krajevni skupinski vodje poročali okrožnemu vodji Pilzu, ki jim je dal navodila za bodoče delo. Popoldne so poročali sodelavci okrožnega štaba iz svojih delovnih področij. Glavno zborovanje je bilo zadnjo nedeljo v juniju. Najprej je govoril član stranke Pühringer o narodni kartoteki, nato pa dr. Hölzl o pravnem svetovalcu; podal je tudi nekatera dragocena pojasnila. Na koncu zborovanja je govoril okrožni vodja Pilz o političnem položaju. Zborovanja so se udeležili tudi predstavniki oborožene sile.

S Spodnjega Štajerskega

Maribor v zastavah. Te dni imajo v Mariboru 5. poletne igre Hitlerjeve mladine. V mestu se je zbralo veliko gostov, katerim na čast so na povabilo okrožnega vodje Knausa hišni posestniki razobesili zastave.

V okviru Domovinske zveze so imeli v Središču pester večer, na katerem je igral mešani domači orkester, nastopil je tudi poseben kvartet. Dalje so igrali harmonikarji in so bile prirejene razne varietejske točke. Domače pevsko društvo je zapelo več štajerskih pesmi.

Vino ga je izdalo. V vinsko klet nekega viničarja je vlomil ponoči tat in pokradel tam precej obleke in perila. Seveda si je privoščil tudi vina. To je pa bilo zanj usodno. Pozabil je na previdnost in štorkljal po temni poti naravnost v roke orožnika. Ukradene predmete so tatu odvzeli in jih vrnili pravemu lastniku, tata pa so spravili pod ključ.

Tri smrtne žrtve nesreče. V Zagorju ob Savi so se smrtno ponesrečili delavci Srečko Vozelj, Jože Oražem in Ivan Kunst, ki so bili uslužbeni pri gradbeni tvrdki Frölich & Knüpfel.

Umrla sta v Mariboru 60 letni železniški nameščenec Štefan Šmigoc in uradnikov sin Edvard Potočnik.

Poročila sta se v Ptuju Ludovik Dirnhofer in Marija Klajnšek, oba iz Ptuja.

Iz Hrvaške

Odhod poslanika eksc. Casertana. Dosedanji italijanski poslanik v Zagrebu ekscelenca Casertano odide v najkrajšem času na drugo važno mesto, ki mu ga je zaupalo zunanje ministrstvo v Rimu. V slovo mu je zagrebška italijanska kolonija že priredila več poslovilnih prireditev, na katerih so vsi govorniki poudarjali njegove velike zasluge za utrditev in poglobitev vsestranskih odnosov med obema državama.

Poziv hrvaškega vojnega ministrstva. Hrv. vojno ministrstvo je 22. junija objavilo poziv, s katerim je razveljavilo vse morebitne odgoditve nastopa vojaške službe za vse rezervne oficirje, rojene leta 1919 in mlajše. Vsi ti oficirji se morajo brezpogojno javiti svojim poveljstvom v desetih dneh in to ne oziraje se na položaj, ki ga zavzemajo v državni, samoupravni ali privatni službi. Prošenj za oprostitev nastopa vojaške službe vojno ministrstvo sploh ne sprejema.

Priznanje hrvaškim železničarjem. Nemški vojaški poveljnik v Zagrebu general Glaise von Horstenau je nagradil skupino hrvaških železničarjev, ki so s svojim vestnim izvrševanjem službe preprečili razne poskuse partizanskih oddelkov za izvedbo atentatov na železniške proge in vlake. Vsak železničar je dobil po 6000 kun.

Šef oddelka v prosvetnem ministrstvu v Zagrebu dr. Murgio je odpotoval te dni v Berlin, kjer si bo ogledal delovanje raznih tamošnjih znanstvenih zavodov in ustanov.

Poslovilna avdijenca hrvaškega poslanika v Budimpešti. Madžarski regent je dne 25. junija sprejel v poslovilno avdijenco dosedanjega tamošnjega hrvaškega poslanika Ivana pl. Gaja, katerega je ob tej priliki odlikoval z redom madžarske krone z zvezdami.

V Zagrebu je te dni umrl hrvaški kipar Joza Turkalj.

Zaprisega policijskih pripravnikov v Zagrebu. V Zagrebu je bila pred dnevi slovesna zaprisega večje skupine policijskih pripravnikov, katere je zvečer obiskal v njihovi šoli tudi Poglavnik ter se je z njimi dalje časa pogovarjal.

Hrvaško-bolgarska pogajanja. V Zagrebu je posebna mešana hrvaško-bolgarska pravna delegacija sestavila besedilo za sporazum o podeljevanju pravne pomoči med obema državama. Sporazum sta podpisala hrvaški minister za pravosodje in bogočastje ter bolgarski pravosodni minister dr. Konstantin Partov, ki je v to svrho dopotoval v Zagreb.

Zemljevid NDH. Zagrebška knjigarna Kugli je te dni izdala velik zemljevid Nezavisne Države Hrvatske, ki je v prvi vrsti namenjen kot učilo za ljudske in srednje šole. Zemljevid je izdelal vseuč. prof. dr. Artur Gavazzi v merilu 1 : 600.000.

Vrnitev hrvaških časnikarjev z Dunaja v Zagreb. Skupina hrvaških časnikarjev, ki je sodelovala na letošnjem drugem zasedanju evropskih nacionalnih novinarskih društev na Dunaju, se je te dni vrnila v Zagreb. Na mednarodnem časnikarskem zasedanju so imeli predavanja in referate tudi hrvaški časnikarji ter je med drugim obdelal vprašanje hujskaškega tona bivšega jugoslovanskega časopisja in njegovega pripravljanja na vojno Milan Lavicki. Obširen referat o tem vprašanju je imel tudi Bonneberger z Dunaja.

Žetev ječmena na Hrvaškem. V posameznih hrvaških žitorodnih krajih je pričela te dni žetev ječmena. Po poročilih hrvaškega časopisja je ječmen zelo dobro obrodil. Dobro kažejo tudi vse ostale žitarice.

Iz Srbije

Novo srbsko državno posojilo. Srbski ministrski predsednik general Nedič je izdal odredbo, s katero je pooblastil finančnega ministra, da lahko izda novih državnih zadolžnic v višini dveh milijard dinarjev, katere bo srbska vlada porabila za obnovo dežele in zboljšanje kmetijstva. Novo srbsko državno posojilo se bo amortiziralo v 30 letih ter se bo obrestovalo po 4½ %. Istočasno je srbska vlada uvedla tudi posebno vojno doklado na zemljarino, ki znaša v Srbiji 120 %, v Banatu pa 60 %. Uredba o uvedbi posebne vojne doklade na zemljarino tudi določa, da bo vsak kmet, ki bo namesto gotovine za oddane poljedelske proizvode rajši sprejel državne bone, lahko oproščen plačevanja te doklade.

Izvajanje javnih del v Beogradu. Beograjska občina je pred kratkim objavila proglas, s katerim poziva Beograjčane, da naj vsak dan dajo po 500 oseb za izvajanje koristnih javnih del v Beogradu. Ker pa prvotno določeno število 500 delavcev ni zadoščalo, je beograjska mestna občina obvestila svojo javnost, da potrebuje poleg že omenjenih 500 delavcev vsak dan še novih 250 oseb, ki bodo zaposlene pri raznih delih v mestu. Obveznike delovne službe bo določala sama občina. Kdor bo za to delo določen, bo moral tri dni po vrsti opravljati odkazano mu delo. Vse tiste pa, kateri se ne bi odzvali pozivu mestne občine, bo vodstvo obvezne delovne službe poslalo na delo izven Beograda.

Madžarska prevzema donavske ladje. Beograjska »Donau Zeitung« poroča, da je madžarska donavska plovna družba prevzela od srbske državne uprave več ladij, ki jih je morala Madžarska po zadnji svetovni vojni izročiti bivši Jugoslaviji. Med temi ladjami je tudi velika donavska potniška ladja Karadjordje, ki bo sedaj vršila svojo službo pod madžarsko upravo in zastavo z imenom Franc Jožef I.

Nemška mladina pomaga pri žetvi. Pri spravljanju letošnje žetve v Banatu bo pomagala tudi nemška mladina. V to svrho je že določenih 1300 fantičev in deklet, ki so sedaj že zbrani v posebnih taboriščih, v katerih se strokovno pripravljajo na poljedelsko delo. Po končanem tečaju bodo mladino razposlali med nemške kmečke družine v Banatu.

V Sirdiji pri Osečini je po krajši bolezni umrl bivši ravnatelj Sirčeve tekstilne tovarne v Kranju Rudolf Mütz. Ob udeležbi članov slovenske kolonije so ga pokopali na tamošnjem pokopališču.

Rejcem malih živali!

Da boste imeli čim več uspeha in koristi si naročite priznane, od strokovnjakov sestavljene knjige, ki vas bodo poučile o vsem, kar morate vedeti za zdravo in dobičkanosno rejo vaših živalic

Gospodarska reja kuncev

Izdala Zveza društev „Mali gospodar", II. izdaja, 118 strani, L 14·—

Krištof Fr.:

Gospodarska reja koz

Izdala Zveza društev „Mali gospodar", strani 56, L 12·—

Slivnik A.:

Uvod v perutninarstvo

174 strani, broš. L 18·—, vez. L 28·—

LJUDSKA KNJIGARNA V LJUBLJANI

Pred škofijo 5 — Miklošičeva cesta 5

Drobna ljubljanska kronika

Parastos (zadušnica) za blagopokojnim g. dr. Pavlom Avramovičem bo v nedeljo, 4. julija, ob 11.30 v pravoslavni cerkvi svetega Cirila in Metoda.

Na željo staršev bo v uršulinskem samostanu pripravljalni tečaj za sprejemne izpite od 5.—18. julija. Učenke, ki žele posečati tečaj, naj pridejo 5. julija ob 9 dopoldne. Pouk bo dnevno od 9—12.

Na uršulinski vadnici in v otroškem vrtcu bo vpisovanje 16. in 17. julija. V otroški vrtec se sprejemajo samo petletni fantki in deklice.

Davčna uprava za mesto v Ljubljani poziva vse delodajalce, ki so plačevali uslužbenski davek v davčnih znamkah, da odvedejo ta davek v gotovini za II. četrtl. do 15. t. m. s seznami, iz katerih morajo biti razvidna vsa imena uslužbencev, višina plače ali mezde in odpadajoči uslužbenski davek, prispevek za obrambni in bednostni sklad in event. druge davščine. Obenem se pozivajo vsi zamudniki, ki tega davka za I. četrtletje še niso plačali, da to takoj store, da se izognejo kazenskim posledicam. Sezname uslužbenskega davka je vlagati v sobi št. 14.II., Vodnikov trg 5, kjer dobe delodajalci vsa potrebna pojasnila.

Važno za vsakogar sedaj in v bodoče je znanje stenografije in strojepisja. Novi poletni tečaji se pričnó v ponedeljek, 5. julija. Pouk je dopoldne, popoldne ali zvečer po želji obiskovalcev. — Zahtevajte prospekt. Učnina zmerna. — Informacije in prijave dnevno: **Trgovsko učilišče »Christofov učni zavod«, Domobranska 15.**

Pokončevalci lipovega drevja. — Kljub vsem lepim besedam, treznim navodilom in resnim opominom se še vedno dobe vandalski pokončevalci lipovega drevja. So razni nabiralci lipovega cvetja, za katerega nabiranje je sedaj najugodnejši čas. Večina nabiralcev je previdna in lepo z vso opreznostjo trga cvetje, ne da bi kvarila drevo. Lipove veje so sila krhke in zato je treba res biti oprezen. Drugi pa so spet taki, ki jim je ohranitev zdravega drevesa deveta briga, lomastijo od veje do veje, lomijo velike veje in jih mečejo na tla. Tam pa smukajo cvetje z največjo naglico. Naj ti vandalski nabiralci pomislijo, da zelo škodujejo rasti drevesa, ko mu lomijo velike veje. So nekateri, ki so že pokončali mnogo lipovih dreves. Posledice takega vandalskega lomljenja lipovih vej so vidne posebno na Kodeljevem. Tam so mnogi nabiralci cvetja polomili visokim lipam cele veje in jih odnašali.

Ribe in druge tržne zanimivosti. Zaradi neprestanega deževja je bil lov na sladkovodne ribe nemogoč. Tudi žabe je bilo težavno loviti, zato so v petek izostali na trgu žabji kraki in sladkovodne ribe. S Severnega morja je prispela manjša pošiljka lososa in kabeljava, neke vrste polenovke v zmrznjenem stanju. Na trgu je bilo dalje precej novega krompirja. Uvoženega je bilo mnogo lepega korenja. Vsi branjevci so ga ponujali.

Cerkvena glasba

Cerkev sv. Jožefa. Jutri slovesno praznovanje praznika presv. S. J. Ob 8 slovesna pontifikalna sv. maša. Pred mašo se izvaja: Tvoji smo, Srce Kraljevo, zl. dr. Fr. Kimovec. Nato: Missa jubilai solemnis in hon. B. M. V., zl. I. B. Mourer z orkestrom. Graduale, Dulcis et rectus, zl. dr. Fr. Kimovec. Po ofert. Ave verum, zl. W. A. Mozart. K blagoslovu: V zakramentu, zl. A. Mav. Po maši: Povsod Boga, zl. Moro-St. Premrl.

Obvestilo gledališkim obiskovalcem

Uprava Državnega gledališča sporoča, da je zaradi podaljšanja policijske ure začetek opernih in dramskih predstav od danes dalje eno uro kasneje, to je: opernih ob 19, dramskih ob 19.30. Izjemen začetek daljših predstav bo objavljen vedno posebej.

Gledališče

Opera:

Sobota, 3. julija, ob 19: **»Prodana nevesta«.** Izven. Cene od 28 lir navzdol.

Nedelja, 4. julija, ob 19: **»Don Pasquale«.** Izven. Cene od 28 lir navzdol.

Ponedeljek, 5. julija: Zaprto.

Premiera D'Albertove opere »Mrtve oči« bo v drugem tednu tekočega meseca.

Opozarjamo na predstavo Donizettijeve komične opere »Don Pasquale«, ki je bila izvajana lani in tudi letos v začetku sezone z velikim uspehom. Po več kot polletnem premoru prihaja ta uprizoritev znova na oder. Vedri značaj njene klasične glasbe in dejanja, ki se gibljeta v rokokojskem slogu, vsebuje brezprimerno gracijo in lahkoto. Osebe: don Pasquale — Betetto, Norina — Mlejnikova, dr. Malatesta — Janko, Ernesto — Lipušček, notar — Jelnikar. Dirigent A. Neffat, režija in scena R. Primožič, zborovodja R. Simoniti.

Dramat:

Sobota, 3. julija, ob 19.30: **»Skupno življenje«.** Red B.

Nedelja, 4. julija, ob 19.30: **»Deseti brat«.** Izven. Zadnjikrat v sezoni. Cene od 12 lir navzdol.

Ponedeljek, 5. julija: Zaprto.

Opozarjamo na zadnjo uprizoritev Jurčičeve ljudske povesti, ki jo je dramatiziral P. Golia »Deseti brat«, ki obsega 16 slik, katere ponarozujejo usodo desetega brata Martina Spaka, ki, sam brez sreče, osrečuje druge in pomaga pravici do izraza. Delo ima zanimivo inscenacijo, ki predstavlja ilustracijo knjige. Delo je zrežiral prof. O. Šest. V glavnih vlogah M. Škrbinšek, Cesar, Levarjeva, Drenovec, Verdonik, Peček, Bratina, Gabrijelčičeva.

Naznanila

RADIO. Sobota, 3. julija: 7.30 Lahka glasba — 8 Napoved časa, poročila v italijanščini — 11.50 Pol ure za vojaka — 12.20 Plošče — 12.30 Poročila v slovenščini — 12.45 Valčki, polke in mazurke — 13 Napoved časa, poročila v italijanščini — 13.10 Poročilo vrhovnega poveljstva oboroženih sil v slovenščini — 13.12 Orkester vodi dirigent Gallino — 13.50 Komorna glasba — 14 Poročila v italijanščini — 14.10 Koncert radijskega orkestra vodi dirigent D. M. Šijanec, sodelujeta sopranistka Draga Sok in tenorist Janez Lipušček, operetna glasba — 15 Poročila v slovenščini — 15.15 Pokrajinski vestnik — 17 Napoved časa, poročila v italijanščini — 17.15 Nove plošče Cetra — 18 Gospodinjsko predavanje v slovenščini — 19.30 Poročila v slovenščini — 20 Napoved časa, poročila v italijanščini — 20.20 Pripombe k dogodkom — 20.40 Lirična prireditev družbe EIAR: Gounod: Faust — 22.45 Poročila v italijanščini.

LEKARNE. Nočno službo imajo lekarne: dr. Piccoli, Bleiweisova cesta 6; mr. Hočevar, Celovška cesta 62, in mr. Gartus, Moste, Zaloška cesta 47.

NEDELJSKO ZDRAVNIŠKO DEŽURNO SLUŽBO bo vršil od sobote od 20 do ponedeljka do 8 zjutraj mestni višji zdravnik dr. Marjan Ahčin, Ljubljana, Korytkova ulica 18, telefon 36-24.

QUO VADIS?

ROMAN V SLIKAH

izide v lepi, veliki knjigi (obseg 216 strani) in bo veljal:

mehko vezana izdaja . . . 32 lir
za naročnike Slov. doma . 25 lir
v polplatno vezan . . . . 45 lir
v celo platno vezan na najboljšem papirju . . . . 85 lir

Čas za prednaročbo do 5. avgusta.

Naroča se na naslov:

Uredništvo »Slovenskega doma« Ljubljana, Ljudska tiskarna, Kopitarjeva 6, III. nadstropje.

Moč Rima in branik Europe

Mimo Sicilije je v teh časih Sardinija

tista pokrajina, ki mora največ pretrpeti zaradi angleško-ameriškega letalskega terorja. V nekem nedavno izišlem italijanskem poročilu je bilo rečeno, da je **Cagliari**, otoške prestolnica, eno najbolj prizadetih italijanskih mest sploh. Sardinsko prebivalstvo mirno prenaša te zločinske napade.

Sardinija — konica rimskega meča

Vihar velike svetovne zgodovine ne besni prvikrat nad tem otokom. Skoraj pod istimi razmerami kot zdaj je odtod že stari Rim vodil svojo veliko usodno borbo proti Kartažanom, ki niso nič manj ko v sedanjosti odločali o dvigu in padcu Evrope.

Okrog l. 600 pred Kr. so Kartažani zasedli otok Sardinijo in so ondi ustanovili kolonijo, ki je bila le na obalah. Tudi več let trajajoče borbe niso mogle zadušiti upora domačinov. A še dolgo so bile obojestranske sile preveč neenake, da bi bilo moči zahtevati Sardinijo nazaj. V prvi punski vojni je bila zmagoslavna lavorika že prav blizu rimskemu vojskovodji Regulu. Stoječ skoraj neposredno pred Kartagino, je ponudil Afričanom mir, če pripoznajo rimsko nadvlado, plačajo odkupnino, izročijo vojne ladje in odstopijo Sicilijo in Sardinijo. V tem kočljivem trenutku je dobil senat Kartažanov rešitelja v Špartancu Ksantipu. Ta se je kot vodja najemniških grških čet postavil na čelo kartaginski armadi in je premagal rimsko vojsko l. 255 pred Kr.

Čez 30 let nato je zašla Kartagina v nevarno krizo, in Rimljani so to priložnost izrabili. Tudi čete, ki so taborile na Sardiniji, so se uprle, Rimljani so napadli in zasedli Sardinijo. Prišlo je do pogodbe, ki je po njej prešel ta otok v last Rima. Mnogo rimskih državnikov je bivalo na Sardiniji in je uredilo otok tako, da je postal branik, odkoder je prejela Kartagina smrtni sunek. Skupaj s Sicilijo je bila Sardinija mogočna rimska opora za brodovje in tako je bila uničena Kartagina in je bila Evropa obvarovana usode, da ni postala kolonija semitsko-afriške kramarske države.

Sardinci in zgodovina

O Sardincih gre glas, da so navajeni preprostega življenja, da so mirnega značaja in jako gostoljubni. Garibaldi, italijanski junak, je v svojih »Spominih« zapisal o Sardincih: »Preden se poslovim od Sardinije, sem dolžan besedo zahvale in hvaležnosti vsem tistim dobrim prijateljem, ki so mi omogočili osvobojenje. V svoji hrabrosti in preizkušenosti so mi služili kot voditelji in so prenašali z menoj vred vse težave in nesreče.«

Skoraj 700 let je bla Sardinija spojena z rimsko svetovno državo. Leta 455. po Kr. so prišli na otok Vandali, ki so se l. 534. umaknili Bizantincem. Oba roparja sta se morala v marsikaki krvavi bitki preizkusiti s Sardinci. V začetku 8. stoletja so začeli napadati Saraceni, a tudi teh novih sovražnikov so se Sardinci ubranili. Šele v začetku 11. stoletja so Arabci, ki so bili tedaj v Španiji, zasedli otok, in veliki Emir Mugerhild si je izbral Cagliari za svojo prestolnico. Odtod je menil voditi svoje roparske pohode proti krščanskemu evropskemu svetu, vendar je trajala muslimanska slava samo deset let. Pisanci in Genovčani so prihiteli Sardincem na pomoč in po dveh krvavih bitkah so emira dokončno prepodili. Nad otokom je Pisa precj časa obdržala nadvlado. Štaufovec Friderik II. je leta 1238. imenoval svojega sina Encija za kralja Sardinije, in kasneje je prešel otok pod oblast družine Aragoncev.

V španski nasledstveni vojni so prišli Angleži »kot nesebični prijatelji« k španskemu kralju, nudeč mu pomoč, in tedaj so »mimogrede« zasedli Gibraltar (1704) in ga odtlej niso več dali iz rok. Dne 13. avgusta 1708 se je pred Sardinijo pojavilo angleško brodovje. Bombardirali so pristanišče Cagliari in takrat so italijanske žene in otroci prvikrat izgubili življenje zaradi angleških granat.

V Utrechtskem miru, l. 1713., je prišla Sardinija pod Avstrijo, čez štiri leta nato pod Španijo, a l. 1720. jo je dobila Savojska in je s Savojsko in Piemontom tvorila sardinsko monarhijo in s tem imenom je bilo italijansko kraljestvo imenovano do leta 1741. Jakobinska Francija je l. 1792. in 1793. zaman skušala, da bi si podjarmila Sardinijo.

Včeraj in danes

Sardinija meri 24.000 kv. kilometrov in ima nekaj več kot milijon prebivalcev. Kakih 5000 kv. kilometrov je poraslih z gozdovi, kjer se zlasti odlikujejo prekrasni hrastovi gaji. Na Sardiniji pridobivajo olivno olje, vino, kostanj, tobak, ječmen, sočivje, vso zelenjavo, krompir in lan. Važna je živinoreja. Proizvajajo sir in volno. Na zahodni obali pa je jako izdaten lov na tunine. Mimo tega je važno tudi rudarstvo. Več kot 20.000 delavcev koplje rudo in rjavi premog. Otok ima 22 dobrih pristanišč, in trgovina je zato zelo razvita. Sardinija je jako trpela pod malarijo, ker je bila dežela preveč zamočvirjena in vodne struge niso bile urejene. Pod fašistično vlado pa je bilo močvirje osušeno, nastale so dolinske zapore, urejeni so bili hudourniki, vse povsod je bil otok preurejen tako, da je sedaj na višku razvoja.

Kakšno pomoč je Sardinija nudila in še nudi državam osi kot oporišče za letala in ladjevje, bo mogla natančno popisati šele bodoča zgodovina. Zakaj prav tako, kakor pred 2000 leti, je tudi danes Sardinija kot moč Rima in branik evropske kulture v prvih vrstah vseh usodnih odločitev.

Povzročitelja otroške ohromelosti so fotografirali

Zaradi nemške iznajdbe »nadmikroskopa«, je omogočeno, da vidimo predmete, ki so manjši kot je dolžina svetlobnih valov, katerih torej doslej ni moglo videti še nobeno človeško oko. Nadmikroskop proizvaja s pomočjo neskončnih napetosti elektronske žarke, ki so stokrat bolj kratkovalovni kot svetloba in ki napravijo najmanjše predmete vidne potom tozadevne povečave. Elektroni prodirajo v skoraj brezzračnem zgornjem prostoru aparata dotični predmet, so potem z magnetičnim učinkovanjem zbrani in pokažejo na svetlobni ploskvi povečano silhuetno podobo predmeta. Na ta način je postal viden eden najbolj nevarnih sovražnikov človeštva. Pri 30.000-kratni povečavi so videti povzročitelji ohromelosti ali viri (toksini) v obliki prav tankih niti. Tudi tako zvane uničevalce ali požiralce bakterij so že fotografirali z nadmikroskopom. To so organizmi, ki se z nekakšnim rilcem zapičijo v bakterije in jih razkrojijo.

„Hladne rose - ostre kose, rada travca se kosi“

Kadar utegnem, rad zahajam v prostem času nekoliko iz mesta, tja med prostrane senožeti in zoreča žitna polja. Takrat mi v šumenju zelenečih dreves in v valovanju trav na razsežnih sončnih poljanah pričenja šepetati spet mlada pesem, mladosti sanje spet razpnejo

Že klasje na poljih zori

svoje rožne niti po teh toplih, lahnih gričih in v njih zvokih čutim trepetati vse nemirne misli svoje, ki jih lahen vetrič nosi preko rdečih makovih polj ter prostranih smrekovih in borovih gozdov tja daleč preko daljnjih trat in poljan. In takrat se spet z vso silo vzbudi v meni tiha želja in skrito hrepenenje, da bi preživel en večer zahajajočih sončnih barv, vsaj eno zvezdnato noč vrh sončnih višin, koder ni bolečin, koder počivajo radostni, srebrnobeli oblaki.

Travniki so pokošeni in pusti, čeprav se je po njih še pred kratkim razlegala v zgodnjih jutranjih urah prešerna fantovska pesem:

»Hladne rose — ostre kose,
rada travca se kosi...«

Tam dalje pa se širijo bujna, pisana polja, katera obrobljajo razkošne linije brd, drevja in grmovja. Vse vre, kipi moči, razkošja, sreče; tisoč melodij plava v zraku, opojni vonji vstajajo iz zemlje in oko raja v bogastvu polnih, nasičenih barv. Zoreča žitna polja se enakomerno majejo v vetru in koprnijo po poskočnih alpinskih popevkah mladih — rosnookih žanjic. Bujnost poletja se razkošno pojavlja v vsej prirodi. Vse je živo, cveteče, sočno, zdravo in močno.

Toda kakor so postali travniki, z vsemi pisanimi barvami posejani, ob kmetovi kosi oropani vse lepote in bujnega cvetja, tako se bodo tudi valujoča zlatorumena žitna polja v kratkem času spremenila v sama strnišča. Ječmen je že pospravljen v kozolcih in se otožno ozira tja na njive, kjer se še košati v vsej svoji zmagujoči lepoti klasje rži in zlate pšenice. Polni debelega zrnja se sklanjajo globoko k tlom in vdano čakajo trenutka, ko jim bo srp ob toplem sončnem dnevu zapel svojo mrtvaško pesem. Le tu in tam se dviga kateri navpično proti nebu: pa saj pravi naš pregovor, da le prazen klas stoji pokonci.

Kadar pa narava zapleše svoj divji ples v blaznem spevu zbesnelih elementov, v tresku in gromu, v plazovih in hudournikih, takrat se vsa žitna polja spremene v nemirno valujoče morje in čakajo, kaj se bo zgodilo. Ko je vsa bližnja in daljnja okolica zavita v gosto, neprodirno črno meglo, ki jo zdaj pa zdaj razsvetli blisk, da je še bolj strašna, in ko silno grmenje mogočno odmeva tam v navpičnih stenah in snežnih vrhovih naših gorá, takrat se vsa kmečka družina zbere in prosi, naj jo On, ki je dal poljem tako bogato obroditi, varuje strele in toče, da ne bo stradala ona in ves narod. In Oče usliši ponižne prošnje svojih otrok ter pomiri vihar na morju; preko teh naših mest, trgov, vasi in vseh poti pa spet posijejo topli sončni žarki... Planinko.

USODA

Dotakne rádost se srca,
pa že zbeži od mene,
a pride ura žalostna,
ta se me kar oklene.

Se sreča kdaj mi nasmeji,
a k meni se ne usede,
nesreča pride, obsedi
in dolge štrene prede...

Kako sosedu je lepo,
on ima dom in ženo
in klet in kaščo zvrhano,

a jaz le vlečem štreno...
in srce bije žalostno
kot ptiček plah ob steno.

Podvodni premog

»Sila kola lomi« in za premog in sploh za kurivo je v Argentini velika sila. Če bi ne bilo te silé, bi brez dvoma nikomur ne prišlo na mar, da bi iskal premog — ne samo pod zemljo —, ampak celo pod vodo. Uvoz kuriva je premajhen in zato že od srede leta 1941 spravljajo potapljači na dan premog v luki Villa Constitucion ob reki Panami, kjer na ladje nakladajo premog, pa ga zmeraj precej popada v morje. Iskanje se je izplačalo. Doslej so potapljači spravili na dan po 528 kilogramov premoga na uro, vsega skupaj 654 ton. S tem premogom sicer ni moči kuriti lokomotiv, pač pa je — pomešan z drugim kurivom — uporaben za tovarniške kotle in peči.

Sanjska princeska se je pogledala v ogledalo in vsa začudena vzkliknila: »Mar sem to jaz, ta lepa deklica z biserním okrasjem na

glavi? Seveda, to sem jaz, Maruška, sanjska princeska!«

Tako je uboga Maruška postala princeska Marjetica in nihče ni vedel, da je zamenjana.

V tem pa so že prihitele služabnice, pozdravile so svojo princesko in jo oblekle v snežnobelo, z zlatom izvezeno oblekco, na glavico pa so ji položile biserno krono.

Č?R?K?O?V?N?I?Č?A

a — a — a — a — a — a — a — č — d —
e — e — f — i — i — l — j — l — m — m —
n — n — o — p — p — r — s — s — t — v — z

ir . . . . .
. ir . . . .
. . ir . . .
. . . ir . .
. . . . ir .
. . . . . ir

Iz 30 črk poleg danih dveh sestavi 6 besed, ki pomenijo (v drugačnem redu) naslednje: mesto v Italiji; starodavno mesto v Siriji; oseba v Prešernovem Krstu; reka v Zadnji Indiji; nekdanja država v Aziji; lek zoper prehlad.

Rešitev z dne 26. junija: Indiana; dinamit; Grinidž; Cetinje; Puccini; Palatin.

Redkvice položiš v veliko skledo, jih poškropiš z vodo in pokriješ s časopisom. Prav tako spraviš fižol v strocju.

Sveže zelenjave ne daj v ledenico, ker mraz ne vpliva dobro nanjo. Zelenjave tudi ne smeš dokončno skuhati in jed pozneje pogreti.

Koliko stane moderno vojno orožje

Vojaški strokovnjak lista »Pester Lloyd« je nedavno objavil tale zanimivi članek o cenah modernega vojnega materiala:

»Znano je, da je že Montecucoli dejal, da je treba za vojno denarja, denarja in spet denarja. Te besede so dandanes še večjega pomena, kot so bile v 17. stoletju, ko so bile izgovorjene.

Ni se podražilo samo vojskovanje kot tako s svojimi milijonskimi armadami in njihovo preskrbo, ampak so tudi cene za orožje, strelivo in posebno za motorizacijo poskočile do blaznih višin. Dandanašnje vojskovanje je v znamenju motorja na kopnem, v ozračju, na vodi in pod vodo. Sploh je postalo mehanizirano in tozadevno so tudi stroški narasli.

Svetovna vojna 1914—1918 je požrla neskončne množine municije in razstreliva. A kaj so te množine spričo sedanje uporabe.

Že v začetku prve svetovne vojne je bilo poglavitno orožje vojaka-pešca repetirna puška. A bolj in bolj je postala pomembna **strojnica**, nato metalci granat, min in ognja in še ročna granata. Dandanes se je pridružilo temu orožju razno lažje in težje orožje pehote, tako da se je pomen puške tako rekoč zmanjšal. Vendar je treba tudi v teh dneh izdajati velikanske vsote za oborožitev s puškami.

Na podlagi nekaterih podatkov o stroških angleške armade bomo skušali pogledati, koliko stane oborožitev velike, moderne aramde. Podatki angleške armade so zato značilni, ker se je ta armada oborožila prav za prav šele l. 1939. in je morala torej nakupiti najmodernejše orožje po sodobnih **cenah.**

Angleška pehota se je l. 1939. opremila z dvema vrstama pušk, od katerih stane slehernа 7 funtov (kar bi bilo 588 lir, če računamo 1 funt po 84 lir). Veliko večje vsote požre oborožitev in oprema topništva. Top angleške armade stane 3000 funtov (252 tisoč lir) in najcenejša topovska granata stane 8 funtov (672 lir). Baterija sestoji iz 6 topov in utegne v minuti izstreliti po pet strelov. Stroški za izstreljene granate in bombe srednje, težke in najtežje baterije narastejo v enem samem dnevu bitke na več tisoč funtov.

Še bolj drago je seveda **oklepno orožje.** V Angliji računajo vsak kilogram tanka po 84 lir. Moderni angleški oklepniki veljajo od 15.000 do 20.000 funtov; en tako zvani »**Churchillov tank**« pa stane do 50.000 funtov (kar bi bilo nekaj čez 4 milijone lir). Strokovnjaki v USA pa cenijo svoj 37-tonski tank povprečno na 12.000 dolarjev.

Še dražja kot tanki so **letala.** Najcenejše lovsko letalo angleškega letalskega brodovja stane 5000 funtov (420 tisoč lir). Štirimotorni bombnik tipa Lancaster stane 27.000 funtov (2 milijona 268.000 lir). Lažje bombe cenijo na 8 funtov, večje pa na 600 funtov. Torej stane tovor bombnika povprečno 15.000 funtov (1,260.000 lir).

Če k temu prištejemo stroške za kurivo, si lahko izračunamo, koliko stane Angleže napad kakih 100 bombnikov na sovražno ozemlje, ne glede na to, koliko letal je zmeraj sestreljenih!

In še bolj drago orožje je **ladijsko brodovje.** Moderna bojna ladja je leta 1939. stala 7,750.000 funtov (kar bi bilo 731 milijonov lir!). Takšnole razkošje najmodernejše tehnike s posadko 1200 do 1800 mož pa utegne zaradi enega samega torpednega zadetka iz podmornice v nekaj minutah izginiti v morju... in z njo 731 milijonov lir denarja.

Iz teh majhnih pričujočih podatkov je moči približno izračunati, koliko stane moderno vojskovanje! Dodati je treba še razne »malenkostne« izdatke in koj se nam pojasni, da stane Angleže en sam dan povprečno »mirnega« bojevanja 15 milijonov funtov, to je: 1260 milijonov lir! Razumljivo je, da stroški za vojskovanje Anglosasov skokoma naraščajo, kar v različnih razglasih Angleži tudi omenjajo.«

Samo štiri besede

Legenda pripoveduje, da je Samson pobil Filistejce z navadno oslovsko čeljustjo. Ta legenda je nekoč prav dobro služila Voltaireu.

Francoski pesnik Piron je bil velik Voltaireov tekmec. Počutil se je nesrečnega, ako je moral biti z njim v družbi in često se je celo odrekel povabilom, ako je vedel, da bo tudi Voltaire prišel na večerjo.

Nekoč pa nikakor ni mogel odreči povabila neke dame. Branil se je, toda končno se je le moral vdati, ko mu je obljubila, da Voltaire ves večer ne bo izgovoril več kot štiri besede.

Večerja je potekala v najboljšem razpoloženju. Zlasti je bil dobre volje Piron, ki je vedel, da mora Voltaire molčati. Ves večer se je šalil in se kar iskril od duhovitosti. Ko mu je gostiteljica že drugič ponudila finih rib, je odgovoril: »Z veseljem, draga prijateljca. Te ribice so izvrstne. Pojedel bi jih toliko, kakor je Samson pobil Filistejcev.«

Zdaj je prišel Voltaire na svoj račun. Dvignil je svoj veliki in hudobni nos in nad vse nedolžno vprašal: »In z isto čeljustjo?«

O primernih barvah oblek

Kakor so ljudje, ki nam »pristojijo«, tako imamo tozadevno tudi stvari, mesta, pokrajine, a predvsem **barve.** Med temi — večidel so to tri ali štiri različne barve — pa je ena, ki nam je najljubša, ki spada k nam, kakor barva naših oči, ki se je ne moremo iznebiti. Po kratkem presledku se moramo zmeraj spet povrniti k njej. Čeprav smo se še tako upirali, nismo mogli uteči »večni modri barvi« — ali »zeleni« — ali kaki drugi, ki je najbolj naša.

Vse, kar bolnika obdaja — obleke, stene stanovanja, pohištvo itd. — mora biti v tisti barvi, ki je bolniku ljubša in živci se ozdrave.

Vse to se dozdeva smešno, vendar je brez dvoma že sleherni človek občutil, kako ga kaka barva utrudja, a druga ga razvedri.

Bolj važne kot stene in pohištvo so pa naše obleke. Skoraj je ni ženske, ki je tozadevno ne bi vodil neki svojski nagon, občutek za njeno izrazito barvo. Žal pa jih toliko zagrešil to napako, da se dajo voditi po modi in si

Dušeslovci in zdravniki za živce utemeljujejo v raznih razpravah, da biva v duševnosti človeka predpogoj takih barvnih zvez.

Neka slavna osebnost na področju živčnih bolezni zdravi bolnike z barvami. Pacienta ali pacientko najprej prelzkusi glede na občutek za barve. Tisti zdravnik si je v ta namen izbral svoje teorije in vpraša bolnike, kakšno barvo občuti kadar posluša glasbo Mozarta, ali Beethovna ali Wagnerja. Če se glasi odgovor, da vidi pri Mozartovi glasbi svetlomodro barvo, pri Beethovnovi temno lilasto, pri Wagnerju pa rdečo, tedaj zdravnik spozna, da ima bolnik občutek za barve in da ga bo moči pozdraviti. Nato ga zdravnik začne zdraviti z »njegovo« barvo.

Izbirajo obleke v barvah, ki niso njihove in jim zato ne pristojijo. Neka plavolaska rumenih las je imela rumen klobuk, rumeno obleko in plašč. Kaj bolj neokusnega si skoraj ni mogla izbrati zase in brez dvoma ji te barve tudi njen »živčni« zdravnik ne bi priporočil, pač pa je tako velevala takratna moda... Če se ne moreš odločiti za moderne barve, izberi si črno in belo, kar je »večno« moderno. Ni kar tako, da pravimo, »da obleka naredi človeka«. Brez dvoma so naše zunanje barve v zvezi z naše notranjostjo in je tudi v oblačilnih zadevah duša v zvezi s telesom. Ob pogledu na pričujoče tri obleke pomislimo na svoje najljubše barve in si jih omislimo tako, da nam bodo zares prilstojale.

Dolina molka

J. Oliver Curwood 22

Ura je bila osem; nato devet. Dvakrat ali trikrat je slišal govorjenje v sprednji sobi in zdelo se mu je, da sta Mercer in stražnik. Zdelo se mu je tudi, da sliši oddaljeno grmenje in srce mu je poskočilo od veselja. Oh, če bi zadivjala nevihta! Še nikdar mu ne bi bila tako dobrodošla kot to noč. Toda nebo je bilo zvezdnato in zdelo se mu je, da zvezde sijejo še jasneje kot običajno. Mislil je, da kljub tišini sliši šum rečnih valov, valov tiste reke, ki je bila to noč cilj vseh njegovih vročih želja. Po reki bi šel svobodi nasproti, po reki je bila odpotovala Marette Radisson, ki jo je upal tudi na reki srečati. Marette bi ga zopet videla! Njegov spomin je obnavljal vsako njeno besedo, vsak njen gib, zlasti pa tiste besde, ki jih nikdar ne bi mogel pozabiti: »Če bi še dalj živeli, mislim, da bi vas končno še vzljubila«. In sedaj je vedel, da je ona, ko je govorila te besede, bila trdno prepričana, da bo živel!

Zakaj je torej odpotovala? eČ je vedela, da bo živel, zakaj potem ni ostala, da bi mu v potrebi pomagala? Ali se je morda šalila, ko je to govorila ali pa...

Hipoma mu je šinila v glavo nova misel. Ali je Marette res odšla? Ali ni tudi ona morda igrala komedije in le vzbujala videz, da je odšla z ladjo, ki je bila skrita v Kims'Bayon-u? Sedaj je mislil, da razume kaj pomeni Kedstyjevo ime, ki ga je stari Mooie ponavljal med nerazločnim besedičenjem v nezavesti: prav gotovo je Kedsty spremljal Maretto do ladje in Mooie ga je videl, toda predstavnik zakona mu je zaprl usta. Kdo neki bi sicer mogel napasti starega Indijanca? Saj je bil miren človek, ki ni imel sovražnikov... Nihče v Athabasca Landingen ne bi mogel temu sivolasemu starčku storil nič hudega, razen Kedstyja, besnega Kedstyja...

V tem trenutku je ura odbila deset. Pridušeno je vzkliknil in se vsedel na posteljo. Zadržujoč dih je napeto poslušal. Iz sosednje sobe ni bilo slišati niti najmanjšega šuma. Počasi in prav previdno je vstal s postelje, se hitro oblekel, toda tako tiho, da ga tudi morebitni prisluškovalec pri vratih ne bi mogel slišati. Nato se je približal oknu in pogledal ven. Napeto je prisluškoval.

Povsod sta vladali tema in tišina. Zrak je bil svež in dišeč; pihljal je rahel vetrič. Kent je vdihoval vonjave ceder in si rekel, da ga gozdovi kličejo k sebi. Ni mogel pomisliti, da ga v tem njegovem svetu, ki ga je poznal in ljubil, morejo čakati porazi ali celo smrt...

Toda odločilni trenutek je prišel. Hitro je zlezel skozi okno, tekel dalje in se skril pri oglu poslopja, kjer je bila tema gostejša. Ugotovil je, da mu hitrost njegovih gibov ni povzročila nikakega občutka utrujenosti ali napora; more torej računati z vsemi svojimi silami! Če je bilo res tako, se je mogel že smatrati za svobodnega. Svoboden je! Zagledal je reko, ki jo je razsvetljevala medla svetloba zvezd; slišal je njeno šumenje, ki ga je vabilo, naj se podviza in steče v njeno varno zavetje. Zdelo se mu je, da dobiva novih moči in novega življenja.

Stopal je tiho in odločno. Prišel je iz sence v svetlobo zvezd ter se usmeril proti približno petdeset metrov oddaljenemu majhnemu poslopju, ki ga je Cardigan uporabljal v bolniške namene. Tik pred poslopjem se je nenadoma ustavil, kakor da bi ga vnovič zadela mešančeva krogla. Od ogla poslopja je nekdo prihajal proti njemu: bil je Mercer, ki se je približeval, vihteč svojo palico. Hipoma se je strežnik ustavil in palica mu je padla iz rok. Ko je prišel bliže, je videl in spoznal Kenta in ta je kljub medli svetlobi mogel videti kako je Mercer prebledel

»Niti besedice, Mercer!« — je grozeče vzkliknil Kent. — »Malo telovadim na svežem zraku. Če boste kričali, vas bom pobil!«

Čeprav je govoril jezno, je bil njegov glas vendarle tako tih, da ga ni bilo mogoče v bolnišnici slišati. Toda, glej, zgodilo se je nekaj, da je Kentu kar kri zledenela v žilah: Mercer je na ves glas zakričal. Kent je že slišal krike vsakovrstnih gozdnih živali, toda noben krik ni bil podoben Mercerjevemu kričanju Ni bil to človeški krik, ampak divji živalski glas, ki se je Kentu zdel demoničen. Tudi Mercer sam je bil podoben živali, spominjal je na kačo, ki se je vzpela pred Kenta, deloma prestrašena, deloma grozeča.

Kent je začutil, da mu je vsa kri šla v glavo in pograbila ga je nebrzdana jeza. Vse je pozabil pri pogledu na to kačo, ki je edina še stala med njim in med svobodo. Dvakrat je že prekrižal njegovo pot in zato ga je sovražil iz dna srca; to sovraštvo je moglo pomeniti za Mercerja smrt. Nič ni moglo več preprečiti izbruha Kentove jeze, niti grožnja z ječo niti močna želja po svobodi, ki mu je sedaj bila tako blizu. Brez besede je pograbil strežnika za vrat in tako zadržal njegov drugi krik. Njegova strašna pest, krčevito stisnjena, se je večkrat dvignila in spustila. Mercer je padel na tla in Kent se je vrgel nanj ter ga tepel kakor še nikoli nikogar, v divji želji za vselej uničiti tega nevarnega tepca. Še in še je njegova pest padala po strežniku, čeprav je bila sedaj svobodna pot med njim in reko, med njim in svobodo.

X.

Šele ko se je dvignil in pustil na tleh telo nezavestnega Mercerja, je Kent mogel oceniti stopnjo blaznosti, ki ga je bila napadla. Še nikdar ga ni nespametna jeza tako premagala kot sedaj. Prvi trenutek je pomislil, da je ubil Mercerja; toda radi svojega ravnanja ni občutil niti usmiljenja do strežnika, niti ga ni pekla vest, kajti ta izdajalec, ta strahopetec, kača v človeški podobi ni imela pravice do življenja. Obžaloval je le, da se je odrekel vsaki možnosti priti k reki.

Nekdo je prihajal. Opazil je osebe, ki so se bližale v slabotni nočni svetlobi; začutil je, da je za borbo ali za beg preveč slab. Vsa moč, ki si jo je takorekoč dan za dnem polagoma nabiral in ki jo je nameraval po pameti in previdno uporabljati pri begu, je skoro izginila. Rana, dolgi tedni ležanja v postelji in napor mišič v tem strašnem času nespametne jeze — vse to je povzročilo, da je moral sopihajoč pričakovati oseb, ki so prihajale in ki jih je videl kako se bližajo. Ob misli, da je izgubil vse, ga je zopet navdala jeza; iznova bi se bil vrgel na negibno Mercerjevo telo, če bi ga ne bile zadržale grobe in močne roke. Slišal je razburjen glas, nato še drugi in je začutil, da se mu je nekaj mrzlega oklenilo zapestij, kakor da bi ga vgriznilo.

Sport

Še dve nedelji domačega nogometnega prvenstva

Jutri sta na vrsti dva odločilna dvoboja — Mars : Hermes ter Korotan in Mladika — Nogometna zveza je izrekla nedisciplineranim igralcem nekaj ostrih kazni

V ljubljanskem nogometnem prvenstvu, v katerem sodelujejo moštva Ljubljane, Hermesa, Marsa in Dopolavora t. t., bodo igrali samo še dve nedelji. Zdaj so posamezne enajstorice že precej vigrane, v razpredelnici pa so že dobile dobre ali slabe ocene, ki jih bo v zadnjih dveh kolih le težko spremeniti. Ljubljana bo odnesla vsaj na papirju odlično spričevalo in se bo najbrž lahko ponašala s tem, da ni izgubila nobene točke. O enajstorici tobačne tovarne bomo morali zapisati, da ni zdelala razreda in bo morala po veljavnih predpisih prvenstvenega tekmovanja v nižji razred. Gre samo še za to, kako se bosta uveljavila Hermes in Mars.

V nedeljo 4. t. m. bosta prestala na igrišču Ljubljane ob 18 poslednjo preizkušnjo. Železničarji bodo lahko nastopili precej samozavestno, zakaj doslej imajo dve točki v dobrem in bi jih Mars moral skoraj povoziti, če bi jih hotel preskočiti in se povzpeti na drugo mesto tik za Ljubljano. Križ bo najbrž s postavami, zakaj na zadnji seji je prisodila nogometna zveza triletno prepoved igranja branilcu Hermesa Klančniku, suspendirala pa je tudi Slamiča, ki ga bodo Marsovci težko pogrešali. V ostalem upamo, da bosta pokazali moštvi vsaj kolikor toliko prikupno igro, zakaj zdaj sta že vigrani, razen tega pa bo to za zdaj poslovilni nastop v domačem prvenstvu. — Zadnje dejanje bo na vrsti šele teden pozneje, ko se bosta srečali enajstorici Ljubljane in Dopolavora t. t.

Spored na štirih igriščih.

Kakor je znano, poteka domače nogometno prvenstvo kar v štirih skupinah. Podroben spored v nedeljo 4. t. m. na štirih igriščih bo naslednji:

Igrišče Ljubljane: ob 15.30 Mars : Hermes mladine, ob 16.30 Mars:Žabjak rezerve, ob 18 Mars : Hermes I. razred.

Igrišče Korotana: ob 16.30 Korotan : Vič rezerve, ob 18 Korotan : Mladika II. razred.

Igrišče Mladike: ob 9.30 Mladika : Žabjak mladine, ob 10.30 Mladika : Ljubljana rezerve.

Igrišče Marsa: ob 10.30 Dopolavore t. t. : Vič mladine.

Službujoči odbornik pri tekmi I. razreda bo g. Zorko, pri tekmi II. razreda pa g. Markič. Dodajamo še spored, ki ga je odredila NZ za prihodnjo nedeljo: Dopolavoro t. t. : Ljubljana (I. razred), Žabjak : Vič (II. razred); rezerve: Hermes : Korotan, Vič : Mars in Žabjak : Mladika; mladina: Mladika : Mars, Vič : Žabjak in Hermes : Ljubljana. — Službujoči odbornik g. Strah Janko.

Kazni Nogometne zveze.

Iz službene objave Nogometne zveze posnemamo, da je potrdila zadnje prvenstvene tekme in da je vzela na znanje protest SK Mladike proti verifikaciji mladinske prvenstvene tekme med Mladiko in Tobačno. Ob tej priliki je bila izrečena ustrezna kazen branilcu Hermesa Klančniku Avgustu, o čigar prestopku pri zadnji tekmi smo že poročali. Kaznovali so ga po § 26. k. p. s triletno prepovedjo igranja. Kazen mu poteče 21. junija 1946.

Razen tega je izrekla NZ še naslednje kazni: Suspendirana sta po § 67. igralca Slamič Herman (SK Mars) in Kovačič Viktor (SK Vič). Igralec SK Ljubljane Polajnar Anton je kaznovan po § 18. k. p. in mu poteče kazen 13. julija t. l. SK Mladika mora plačati globo 30 lir zaradi netočnega nastopa na prvenstveni tekmi Mladika : Dopolavoro t. t. 20. junija.

Pozivajo se na zaslišanje dne 5. junija v pisarno Zveze naslednji igralci: Reich Marjan (SK Vič), Blatnik Drago, Grassi Oto (oba SK Žabjak), Kovačič Viktor in Schweinzer Josip (oba SK Vič) ter Koračin (SK Mladika).

Poverjata se za sestavo reprezentance I. in II. razreda gda. Makovec Rudolf in Pušenjak Vladimir.

Haeggov rekord padel!

Stockholm, 2. julija. Švedski tekač Arne Andresson je postavil nov svetovni rekord v teku na 1 miljo. Nova znamka se glasi 4 min. 2.6 sek. S tem je padla prva čudovita znamka, ki jo je postavil v preteklem letu mož, ki je zasenčil Nurmijevo slavo, Gundar Haegg. Andresson je bil v teku na 1 miljo (1609 m) za polni dve sekundi hitrejši. Bivši svetovni rekord je postavil Gundar Haegg 4. septembra 1942 v Stockholmu in je znašal 4:04.6 minut. (Kakor znano, se mudi Haegg na gostovanju v Ameriki, od koder pa še ni točnejših poročil o njegovi letošnji formi. Op. ur.) Okoliščina, da je bil Andresson že na začetku lahkoatletske sezone hitrejši od Haegga, je vzbudila med športniki veliko zopornost. Verjetno je, da bo naskočil Andresson tudi popularno progo v teku na 1500 m.

Športni drobiž

Izredna seja direktorija Nogometne zveze. Predsednik N. Z. sklicuje izredno sejo direktorija za soboto, 3. julija, ob 12 v pisarni Zveze.

O Slamiču še ni gotovo, če bo nastopil na nedeljski nogometni tekmi ali ne. Tik pred zaključkom lista smo zvedeli, da bo o tem vprašanju končnoveljavno razpravljala seja direktorija Nogometne zveze, ki je sklicana za soboto opoldne.

Izkupički na domačih nogometnih tekmah. Prvorazredne nogometne tekme v Ljubljani obiskuje od 500 do 1500 gledalcev. Največ izkupička je bilo doslej na srečanju med Ljubljano in Hermesom (6700 lir), najmanj pa na tekmi med Marsom in Dopolavorom t. t. (2400 lir).

O Branku Žižeku čitamo, da je postal že stalen gost na tako imenovanih traversatah. Nedavno je tekmoval spet v Speziji, kjer so priredili plavanje na dolge proge prek zaliva. Žižek je bil tudi tokrat prvi in je zmagal na 2000 m dolgi progi s časom 29 min. 56 sek. Drugi je bil Nicolo Capurro, član plavalnega društva Bruno Mussolini iz Rima s časom 30 min. 13 sek.

Hrvatski plavalci se bodo v kratkem pomerili z reprezentanco Bolgarske. Prireditev se bo vršila v Zagrebu. Ker smo o bolgarskih plavalcih doslej le malo slišali, vlada tudi med našimi športniki za to prireditev precej zanimanja.

Nizozemski lahkoatleti so dosegli na mitingu pretekle nedelje nekaj prav dobrih izidov, od katerih omenjamo naslednje: 100 m Osendarp 10.6 sek., Berger 10.7 sek., Zwann 10.7 sek., Nota 10.8 sek. (vsekakor nekaj nenavadnega, da so se znašli na eni sami prireditvi štirje tekači, ki so postavili na 100 m čas 10.8 sek. ali bolje!); tek na 1500 m Slikhujis 3:59 min.; skok v daljino Wellerdiech 7.14 m; skok s palico Lamore 3.80 m. Med ženskami je tekmovala tudi znana svetovna rekorderka Blankers, ki je pretekla 100 m v 12 sek.

Mali oglasi

Službe iščejo:

Mlad zakonski par brez otrok išče mesto hišnika ali slično. Naslov v upravi »Slovenca« pod št. 4475. (a

Službe dobe:

Fotografskega pomočnika prvovrstno moč za retuše in kopirnico, nujno iščem. Foto Rovšek, Kolodvorska ulica 35. (b

Frizerko sprejmem takoj ali po dogovoru. Salon Slavica, Miklošičeva cesta 6. (b

Postrežnico pošteno, čisto, vajeno čiščenja in pospravljanja za nekaj ur dnevno sprejmem. Poizve se: Jenko, Tavčarjeva 10. (b

Kupimo

Suhe gobe po najvišji dnevni ceni kupuje Sever & Komp.

Suhe gobe po najvišji dnevni ceni kupuje tvrdka SLAMIČ v Ljubljani. (k

Kolesa

Več tricikljev različne velikosti, nekaj rabljenih, nekaj novih, ugodno naprodaj. Šuštaršič, mehanična delavnica, Bleiweisova cesta št. 13 (Figovec, levo dvorišče).

Razprodaja koles nekaj damskih in moških najboljše znamke ugodno naprodaj. Šuštaršič, mehanična delavnica, Bleiweisova cesta 13 (Figovec, levo dvorišče).

Prodamo

»Florida« krema Vas obvaruje pri sončenju peg in opeklin, pri tem pa dosežete krasno polt. Dobi se povsod.

Suho sadje prodaja Gospodarska zveza, Bleiweisova cesta 29

Brezove metle senene grabije, vile, grabije, držaje za lopate itd., dobite pri Gospodarski zvezi, Bleiweisova cesta 29 in Maistrova ulica 10.

Ščurke miši in podgane gotovo pokonča strup, ki ga dobite v drogeriji KANC, Židovska ulica 1.

Pege in lišaj vam zanesljivo odstrani »ALBA« krema. Drogerija KANC, Židovska ul. 1.

TEL. **KINO MATICA** 22-41

Film o življenju in tragičnem koncu slovite pevke preteklega stoletja

»Maria Malibran«

Maria Cebotari poje arije iz oper Rossinija in Bellinija. Sijajni igralci: Rossano Brazzi, Renato Cialente, Tina Lattanzi

PREDSTAVE:
ob delavnikih ob 16, 18.30, 20.30; ob nedeljah in praznikih ob 10.30, 14.30, 16.30, 18.30, 20.30

TEL. **KINO UNION** 22-21

Da je tudi med grofovsko hčerko in navadnim meščanom mogoča zakonska zveza, hoče pokazati film

»Njegova visokost«

V glavnih vloga: Germana Paolieri, Oretta Fiume, Adriano Rimoldi in drugi.

TEL. **KINO SLOGA** 27-30

Visoka pesem tovariške ljubezni v letalskem filmu

»Trije orli«

Letalska visoka šola, akrobacije, zabava, ljubezen, vojna.

V glavni vlogi:
Leonardo Cortese, Michela Belmonte.
PREDSTAVE ob 14, 16, 18 in ob 20.

Mrčes (uši, stenice, bolhe itd.) zanesljivo uničite s Toxin praškom. Drogerija Kanc, Židovska ulica 1.

Grenadin in dunajske nageljčke, mačehe in druge cvetlice za poletno setev nudi Sever & Komp. 1

Šivalni stroj orig. »Singer«, skoraj nov in šivalni stroj original Jax v brezhibnem stanju, ugodno prodam. Kamniška 13.

Avto-motor

2 motorni kolesi 125 in 350 ccm, najboljše znamke, ugodno naprodaj Šuštaršič, mehanična delavnica, Bleiweisova 13 (Figovec, levo dvorišče).

Pohištvo

Moderno spalnico imitacija mahagoni ugodno prodam. Naslov v upr. »Slovenca« pod št. 4499.

V globoki žalosti naznanjamo, da je naš nad vse ljubljeni mož, oče, stari oče, brat in stric, gospod

Novak Jože

trgovec in gostilničar

dne 27. junija 1943, po krajši bolezni, v starosti 77 let nenadoma umrl. Nepozabnega pokojnika smo spremili na njegovi zadnji poti na pokopališče v Orehovici v torek, dne 29. junija 1943, ob 11 dop. z doma žalosti.

Orehovica, Št. Jernej, dne 28. junija 1943.

Žalujoči: žena in otroci

Domačija v cvetju

Tomaž Poklukar

20

Veliko rajši ga je gledala kakor gore, ki so zakrile domačijo Andraževih. Ko jo je kdaj pa kdaj še opozoril na ta ali oni vrh, na to ali ono cerkev, ki se je svetlikala v sivih gozdovih kakor beli golob v skalovju, je brez zanimanja pogledala v smeri njegove roke; njene misli so že vasovale na morju. Veselila se je plavanja v modrikasti vodi, v duhu je gledala, kako se bosta sprehajala v senci dišečih borov, kako bosta plesala pozno v noč — brez skrbi, kolikor dolgo se jima bo ljubilo.

Tudi Matevž se je igral s prijetnimi mislimi. Lepo bo življenje doma s tole ženo! Ah, kako bo vesel, ko si bo nadela lahko delovno obleko z zvončastim krilom! Prve tedne ji ne bo pustil delati; samo stanovanje bo pospravljala in močno kavo bo kuhala za mater in očeta. Ko se bo udomačila v hiši, jo bo povedel na vrt, da se bodo njene ročice privadile zemlji. Potem jo bo šele vodil na polje.

Počasi se bo privadila, in se bo, takole čez leto in dan, razvila v pravo gospodinjo.

Zagledal se je v njene roke. Na dlaneh je bila koža čista kakor na čelu, lehti pa so bile polne in sočne.

»Kaj premišljuješ, Matevž?« ga je vprašala, ko je opazila, da jo motri.

»Svojo ženo gledam in premišljujem, kako je mlada; mar ne smem?«

Vlak je dirjal veselo naprej. Nekaj časa je prehiteval počasne splavarje na Savinji. Ko se je zvečerilo, je drvel že ob Savi, in ko se je znočilo, je zavil čez hribe in doline proti morju.

*

Enajst dni sta že bila na poročnem potovanju. Naselila sta se v malem mestu in hodila po stopinjah, ki jih je izhodilo že toliko mladih zakoncev. Tudi Marjeta in Konrad sta bila lansko leto tukaj. Nad čistim morjem se vzpenjajo visoke gore, na ločnici med modro vodo in med sivimi skalami pa je le toliko prostora, da so si ljudje postavili svoje kamenite hišice s pristaniščem in pokopališčem v borovem gaju.

Za Majdo je to kraj prijetnih spominov. Matevž je prvič v Makarski; tem bolj mu je všeč, ker si tu podaja roke dvoje lepot sveta: morje in planine.

Po ure in ure sta se igrala na soncu in se zaganjala v sveže valove, se potapljala, plavala daleč na odprto morje in se spet spehana vračala na vročo obalo. Tokrat si Matevž ni očital brezdelja. Domov je sporočil, da se bosta vrnila šele čez dva ali tri tedne, sam pa se je odločil, da bo za ta čas odložil vse svoje skrbi in da bo posvetil te dni svoji ljubljeni ženi in svoji radosti.

Za letoviščarje se nista kaj več zmenila; najrajši sta se kopala na samem. Če bi bilo po Matevževo, tudi ne bi hodila zvečer na plesišče; rad pa je ustregel Majdi, ki je vzela s seboj dvoje novih plesnih oblek in je tako rada plesala.

Lepega dne so ga zamikale skalnate gore nad Makarsko — Biokovo, ki se strmo vzpenja v višave nad morjem. Spodaj je pobočje Biokovega poraslo z vinogradi, z oljčnimi, breskvinimi in smokvinimi nasadi, potem pa se izgubljajo redke zelenice v ostrih čereh in v strmih stenah. Podnožje Biokovega je ob morju še pisano; tu so zeleni nasadi in tu je belkasto kamenje; nekje na sredini pobočja je samo še sivo pečevje, proti vrhu pa prevladujejo zdaj vijoličaste, zdaj rožnate barve.

Kako mikavno bi bilo za planinca vzpeti se na vrhove in se razgledovati zdaj po neskončni morski gladini, zdaj po neznanem svetu na oni strani, ki se vleče proti Sinju in proti Neretvi!

Gore so ga mikale, čeprav se mu je zdelo, da bi bila pot za ženo prenaporna.

»Majda, pojdi z menoj, ali pa me počakaj tu spodaj; v šestih urah bom nazaj!«

Čakati ga ni marala, predolg bi bil dan brez Matevža. In ko je hotela na vsak način z njim, ji je naročil osliča, da ga bo jahala, če bo utrujena.

Rečeno, storjeno. Matevž je dobil na posodo nahrbtnik, Majda je nakupila kruha, sira in sadja, zvečer pa sta odšla bolj zgodaj spat, da bosta lahko vstala pred sončnim vzhodom.

Ko sta se vzpenjala po robatih stezah, so se kopali vrhovi Biokovega v jutranjem soncu, z morja pa so pihale sveže sape. Matevž se je počutil tako svežega, da bi najrajši naložil Majdo na pleča, osliča pa zapodil nazaj, da bi hitreje hodili. Tudi Majda se je živahno vzpenjala za njim; samo žival je stopala počasi kakor da bi se hudovala nad tem, da so jo tako zgodaj pognali na pot.

Dišalo je zdaj po svežih smokvah, zdaj po morju, ki je trepetalo tam spodaj v drobnih, komaj čutnih gubicah.

Redka človeška bivališča ob stezi so postajala vedno bolj borna. Pri zadnjem že ni bilo več hleva ali česa podobnega, pač pa je bilo videti, da prebivajo ljudje z drobnico in s suho kravico kar pod isto streho in v istem prostoru. Okrog človeškega brloga je dišalo po živini in po ovčjem siru, na drevju pa so se svetlikale temno rdeče višnje in rožnata granatna jabolka. Trop preplašenih otrok se je usul na stezo in je odprtih ust gledal za zgodnjima popotnikoma.

Na morju se je oglasila sirena. Parnik je rezal modrino in puščal za seboj dolgo sled, po kateri je bilo videti, da je zavil v velikem loku v makarsko luko.

Matevža je presunilo, ko je zagledal, kako borne njive imajo tukajšnji hribovci; kakor da so z golimi rokami nagrebli črne prsti, jo ogradili s kamenjem in trnjem, da bi pridelali pol mernika žita! In vendar se držijo te uboge zemlje zvesto kakor drvarji svoje sekire ali pastirji svoje črede.

»Trdo življenje je doma tukaj,« je pripomnil svoji ženi. Pri tem pa je mislil na sočna domača polja in na gozdove, kjer se gnetejo visoka drevesa kakor žitno klasje na njivi. Njegova domačija se mu je zdela naravnost razkošna nasproti zelenicam, ki jih morajo tu ograditi, da jim burja ne odnese zemlje ali pa da ovce ne poglodajo mladja. In vendar preživlja tudi ta del zemeljske skorje svoje kmetiče. Pa kako kleni so in kako zdravi!

Za Ljudsko tiskarno v Ljubljani: Jože Kramarič Izdajatelj: Inž. Jože Sodja Urednik: Viktor Cenčič